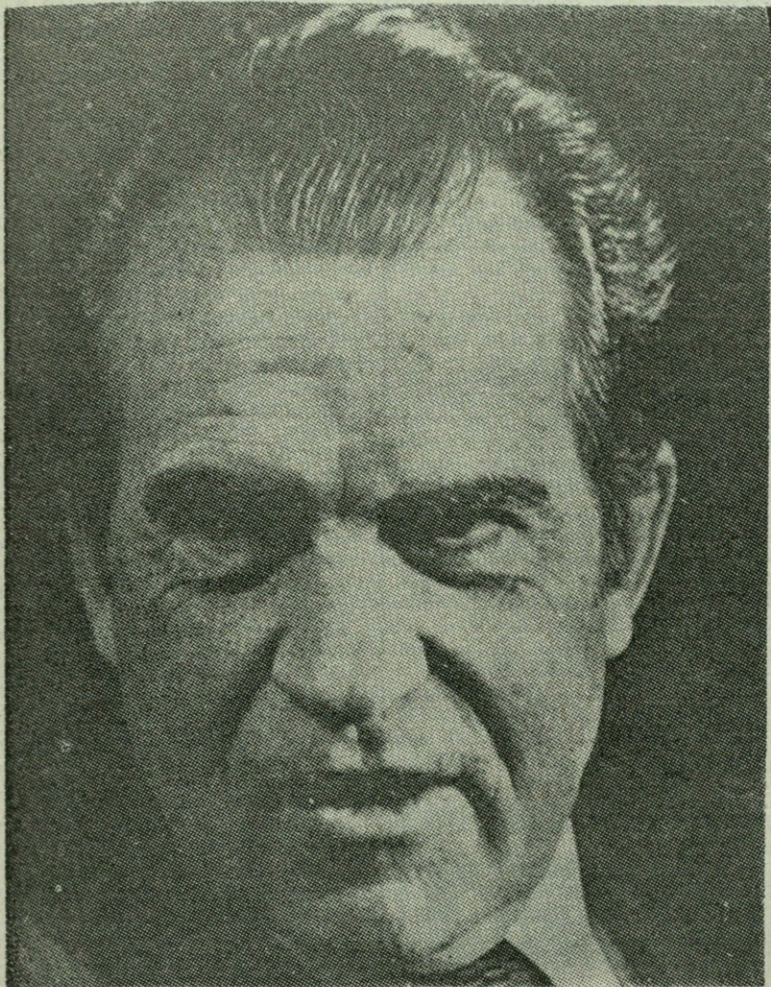

zeruko ARGIA

BANAKOLA: OKENDO, 22 - DONOSTIA - TEL. 426666 - PREZIOA: 8 PEZETA

NIXON BERPIZTUA

Richard Milhous Nixon, 1968garrengo hauteskundeetara, errepublikanoen kandidato agertu zenean; jende asko txunditurik gelditu zen. Nondik azaldu zen, 1962an, Kaliforniako gobernari zela lortu ahal ezinik, «betirako» lurperatu zen mamu izugarri hura? 1974garrengo Abuztuan agurtu zaigun Nixon lehendakariaren amaiera ere, era berean, txundigarria izan da.

1968an, Nixon bezalako politikoko zeken bat, Estatu Batuetako lehendakari aukeratzeak; oligarki-handiak aspizuzentzen dituen bozketak, herriarengan zenbatetarainoko lilurapenak eta gogo-lapurketak lortzen dituen darakuskigute. Mc Carthy eta Eisenhower aldiak Nixon, «komunismoa, da gizarteko gaitz bakarra eta munduaren etsai nagusia» zioen politikoko agintekoi hark, 1968ko hauteskundeetan, helburu liberalak aldarrikatu zituen: «Vietnamian bakezkoak egitea, Amerikako anaien batasun zarraskitua, berriro leheneratu, URSS eta Txinarekin elkartzea etab.

Nixon, gerra-hotz garaiko politikoa zen, partiduaren eskuindar radikalenak babestua, Bankaetxe indartsuek biziki lagundu zuten bere hastapenetan. Garaioetan, Bigarren Gerra Nagusiaren amaiera ondoak, Nixon anti-komunista sutsu bihurtu zen. Berak eta Eisenhowerrek, anti-fasizmba, anti-komunismo bihurtu zuten. Eta aldaketa madarikatu haren ondorioak, ez ahal ditugu onuskaldunok ere, bapo ordaindu...? Hargatik, Nixonen erorieraz, denok poztu behar dugu. Portugal eta Greziako gobernu larderiakoiak galdutuz, poztu ginen bezala, eta egungo Txilekoa, gal dadinean, poztuko garen gisa.

NIXON LEHENDAKARIA

Nixon, lehendakari orduko, eskuratu zuen boterea neurririk gabe erabiltzen hasi zen. Hein batez, De Gaulle zuen, bere politikoko eredu. Hark bezala, Nixonek ere goitiki beharago gobernamolde arras pertsonala erabili zuen, Errege itzaltsu baltitzan.

Ipar Amerikako konstituzioak lehendakariari ematen dioten boterea, hau bada aski esateko, Nixonentzako ez zen nahikoa. Kongresoa: eta Se-

naduak ezartzen zizkieten mugak, aisa gairiditzen zituen. Berak eta Kissingerrek egin ohi zituzten azpianetan; eskuak libre erabiltzen zituen. Nixon Estatu Batuetako erakunde politiko guztia antzutzera zetorren, lehendakari eta Kongresoaaren artean egundainoko tirabira sortuaz.

Kongresoa aintzakotzat hartzeke, bombardeatu zituen Kambodia eta Hanoi. New York Times eta Washington Post, bi kazetari liberalenak eta indartsuenak, Pentagonoko paperak argitaratzeko baimenik gabe utzi zituen. Nixon, «moiz ez zen, onez konpondu kazetaritzarekin. Sobera ezkertiarizat jotzen zituen. Haatik, kazetari demokratikak beti Nixonen aurka egondu dira. Hara gauza xeble bat: Nixon, anaiarteko-adiskidetasuna sendotzearen lehendakari zen; baina orain, anaiarteko-adiskidetasuna sendotuko bada, Nixonek lehendakari izatea utzi egin behar! Azken agurra bera ere oso xeble egin zigun. Begiak malkoz beterik «AUREVOIR» esan zuen. Indotxinako erailkintza guztiegatik eta Allenderen amaieragatik malkorik jaulki ez zuen Nixon; orain negarrez. Eta errurik aitortu gabe gainera!

NIXONEN POLITIKA INTERNAZIONALA

1969an, Nixonen aitormen ozen bat esaldi honetara bildu zuen: «USAk ez dezake munduko gendarme izanaz jarrai». Nazio arteko jokabideak eta Estatu Batuetan bertan mamitzen ari zen aldaketetara egokitu beharrez arkitu zen. Nixonen kontseilariak, nahiz eta, dolarren iraunpen sendoa, mundu guziko ekonomia zimentarri tinkotzat aldarrikatu. 1971an, dolarra bi alditan desballiatuaz, urte bihurtu ezinezko erabakia hartu zuten.

Giro politiko honetan, Vietnamiko gerla «amaikaitza» zegoen tarterako. Nixon burubelarri murgildu zen Vietnamian «Ohorezko Bakeak» egitera.

Nixon/Kissinger bikotea, Errusiara eta Txinara hurbildu ziren, diplomaziako lokariz elkarturik. Nixon/Kissinger bikoteak garbi ikusi zuten «bakezko koexistenzia». Txina eta Errusiarekin kontatu beharra zeduketela. Ezinezko zitzaizela bi aberri hauek zokoa uzteko. Bai-

KAZETARITZAREN INDARRA

WATERGATE-K SALATU DUEN NIXON

na estratejia honetan, Nixonek erabat bazterturik utzi ditu Europako adiskide zaharrak. Har dezagun, adibidez, Ekialde Hurbila bera. Europaren eragin guztia zokoratutik; Nixonen, sobietarrekin arras erabaki bikoitzak burutu zituen. Europa, bere buruaren jabe ez den morroi xotil bihurtu dute Nixon/Kissinger bikoteak. Gaurko Europak bere baitan dituen arazoak ere ezin ditu konpondu. Urrutietara egin gabe, hara Txipre!!

Azken mitinean, Nixonek munduaren aipamen orokar bat egin zuen, azterketa gisa, jakina. «Gure ekintzei esker, zioen Nixonek, mundua eremu seguruagoa dugu. Bai Amerikak, bai gure ondoko semeek eta bai munduko aberri guztiek, bakegiro hadiagoez izango dute. Guk bukatu genuen Estatu Batuko gerlarik luzeena» Nixonek, ba ote zekien, Kissinger eta Le Duc Tho-k Parisen egindako konponketen ondoren, Vietnamiko gerra basatian, berrehun MILA vietnamiar hilik direla? (gaur berton, irratia dioenez ehundik gora) Nixonek, jakingo ote zuen, Estatu Batuek banatutako harma eta bortxa-tresnez, Arabian, Txilen, Brasilen, Argentinan, Vietnamian, Grezian etab, etab, egunero zenbat gizon hiltzen diren? Zergatik ez zuen esan, edo ez zigun esan, zeren Nixonek guztioi egin bait zigun agur, arestian, harmagintzarako, 22 mila miloi dolarren erailkizun berezia baimendu zuela?

IMPEACHMENT

«Impeachment» deritzan istilu honen funtsa, Watergate baino zerbait sakonagoa da. Watergatez gainera, impeachment-ea, oraindik ez da bukatu, Nixon zergak ordaindu ezak, besteren dirua lapurtzea, gezurtia etab zamatu dizkiote.

Konstituzioak eman zizkion ahalmenak, USAko imperialismoaren zerbitzuan erabili dituen bitartean; Nixonek hobienik ez du egin. Alegia, CIA-ren bidez taxuturiko «golpeak» Allende bera barrena delarik, beren eskubideen alde altxatu ziren beltzen birrinketak eta Hanoi-Kambodiako hilketak, ez dute Nixon galdu. Esate baterako, Nixon zigortu duen Batzordeak, impeachment-ea ez ditu sartu, Kongresuari deus esateko, Nixonek Kambodiana isilki isuriaz zituen bombardeoak! Eta Nixon, My Lai, Vietnamiko hauzoa hilotzez lurrestali zuen, Calley basatiari errukior agertu zitzaionean; inor ez zen asalatu!! Halabaina, Watergateko «lintereroak», Nixon kupidagarri zitzaizkiolako; Majistratu Nagusiak bere soinekoak urratu zituen! Baina Nixonek ez du lehendakariaren krisirik sortu; sistemarena balezik!!

NON ZER

Zinemaren joera

Larresoro . . . 3 gn.

Irailak 2 eta Vietnam

Urrujulegui . . 5 gn.

Zestoa . . . 11 eta 12 gn.

DEMOKRAZIA ETA KAZETARITZAREN INDARRA

USAko Konstituzio «demokratiako» agertu diguna zera izan da: Nixon bezalako buruzagi batek, erakunde osoa Erdi Aroko monarkien antzeko bihur dezakeela. Watergatek, Nixonen ustelkeriak baino sistemaren ahulezia gehiago salatu digu. Ezin uko, Watergateren funtsa, Nixonen diktaduraren aurka, demokraziaren eta liberalizatzearen aldarri bat ez denik ere. Watergaten

korapilatu zaigun Nixonek berriz, hauxe ere, agertzen digu: Nixonek, lehendakari zara heldu ondoren ere, Eisenhowerren eta Goldwaterren morrontzan erabili zituen bidezikin eta likitsak erabili nahi zituela. Askotan beharrik gabe gainera.

Oraingo honetan, USAn demokrazi joerak irabazi du. Kazetaritzaren indar tinkoek batipat, eta hau guztioi pozgarri zaigu. Baina berriz ere ez ote ditugu Watergate berriak ezagutuko?

ANATSAN

AURRERAPENA?

Nuklear indarraren aurkako ezagugarria. Debako Arte Eskolak burutua eta Debako bertako Batzordeak hautatua.

MUTRIKU:

Zaarren Omenaldia

"Ziñua" Elkarteak Eratuta

Abuztuaren 15ean Andre Mari Jasokundearen egunez, Gipuzkoako kabi polit dan Mutriku, ospatu zan irurogeita amar urte beteak zeuzkaten gizonen eta emakumezkoen omenaldi eguna. Egun zoragarri eta maitakorra «Ziñua» arrantzaleen elkarte jator onek, AURREZKI KUTXA PROBINTZIAL or en babesean, urterik urtera erriko zaarrei maitasun agerkaiz eskeintzen dien jaialdia. Ondo merezia dute erritar guraso jator auek Mutriku erria egiten dien gorazarrea. Inoriegitekotan, bizitzan zear beren zintzotasunez eta nekepean jardun oi diran guraso errespetagarri oiei zor zale maitagarria eta omena. Mutrikuko erriak arrera on eta biozkorrena egiten diela jaialdi orri, egia da. Mutrikuarren begi biotz-muñetan, alaitasuna gaitzeka ikusten dala egun orretan, baita ere. Garburo ikusi a' izan zuten gure guraso zaarek, ez daudela baztertutik, ez orixe. Beren barrenean leen nabaitzen zuten oztasun ura bero eta pil-pil biurtu dala bait dakite. Ikustekoa zan zaar auen alaialdia, elkarren artean anaitasun beroan baturik ikustean. Oientzat gure maitasun-agurra.

Goiz argi eta garbia, zeru urdin eta egun eguzkitsua. Abuztuaren 15 garren egunak eskeini ziguna. Egun gogoangarria benetan. Txistularien goiz-soiñu goxoak alaitutik, erriko zaar guziak Erriko etxeko arkupean bildu ziran, ITXAS-MENDI eta GAXOEN ELKARTEKO lankide gazteak laguntzaille zituztelarik. Bertan batu ziran zaar guztiei, omen ezaugarritzat, krabelin gorri bana paparrean jarri ondoren, txistulariak ifazio Deunaren ereserkia joaz batera, gure aiton-amonak, poliki baina tinko, arrantzale gazteak arraunakien arku egiten zitelarik elizara alderatu ziran. Ondoren, Meza Nagusia. Eliz osoa jendez beterik arkitzen zan, guzia argiz apaindurik, zeru eder bat zirudiela. Jai audietan egin oi diran auditasunez elizkizuna egin ere. Ango elizkizun, abesti, itzaldi eta Azpillagak, zaarrei eskeini zien bertsoak, bikainak izan ziran.

Elizkizuna bukatzeaz batera, txistularien biribiltetari jarraituz, zaar omenduak erritarrez inguratutik, «Ziñua» eta «ITXAS-MENDIko» bazkuntara zuzendu ziran, zerbait bizigarri artzera, ondoren pelota-lekuan zaarren omenez eaturik zegoen jaialdia ikusi aal-izateko.

Jaialdi bikaina, zaarrei eskeini zieten. Pelotariak eman zioten asera. Izarra eta Ceballos batetik eta Andrade eta Unanue bestetik. Lau Ermuat gazte bizik gogor jokatu zuten, eta ikusleek ere xalorik berorez eranzun zieten. Ondoren omenduen arteko gizon eta emakume zarrenei Martin Basurko eta Maria Petra Garmendiari, omen ezaugarritzat, txapel eta lore-sorta eder bat eskeini zizkieten «Miss Siñua» dan Susana Arrasate eta «Siñua»ko lendakari Yon Elordi jaunak Jaialdiaren aurkezpen egitarau eta azalpen guziak, Antonio Arkotxa «Atxukalaren» bizkar izan ziran, jaialdiari alakotxe kurbil umoretsua emanaz.

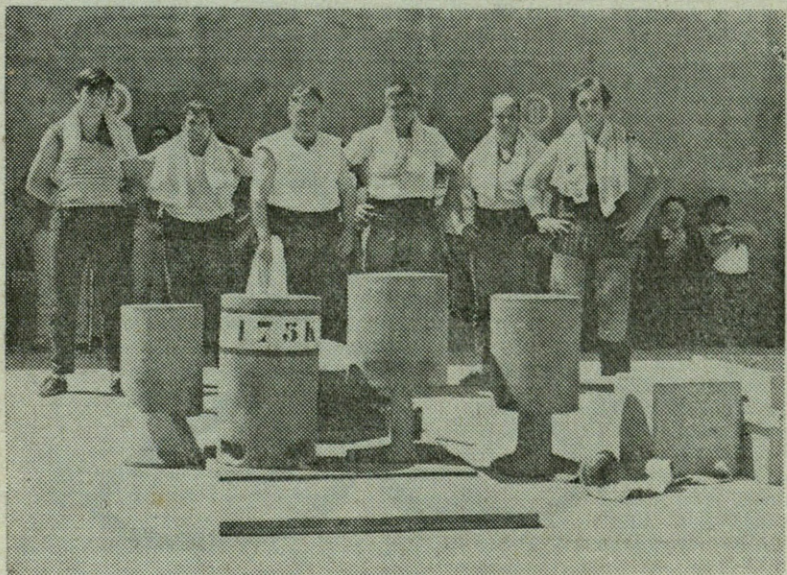
Bereala arrijasotzailleak. Sei ziran bertan parte artu zuten arrijasotzaille indartsuak: Atxaga anaiak, Usategieta eta Iraola. Zein baiño zein biagiago eta gogorrago. Ura sasoia eta indarra! Bazan antxe kemena, gatz eta bizitasuna. Ikusi egin bear zan aien arria jasotzeko erratzasuna. An ez zan umekeriarik, ainbeste kilotako arriak, kanika bat bezela erabiltzen bai zituzten. Baiña arrigarriena, au da: Luis Atxagak azken jasoaldia bukatu bezain laster, sei indartsu auek, tximist gorria bezin azkar ekin zioten ariñ-ariñean. Ango jendearen txalo zaparrada eta goratu bearra. Merezki ere bazuten, Luis Atxagak batez ere. Gero Ermuako Luis Albizu txistulari ospetsuak eta Leandro Gorrotxategi dantzari bizkorak, sekulakoak eta bost egin zituzten. Ura txistuari soiñu ateratzea eta dantzan bikain egitea. Leandro 68 urteko aitona degu, eta aren anka puntaren eragiñak eta bizitasuna, arrigarriak dira. Bejondeizuela Luis eta Leandro, eta... datorren urtera arte. Eta azkenik, Azpillaga eta Urretabizkaiek beren bertso saio ederrarekin goizeko jaialdiari bukaera eman zioten.

Arratsaldeko ordu biak, ondo bazkaltzeko garairik egokiena. Eunda irurogeita amar zaar ziran maai ingurura bildu ziranak; orretzat gaitzera, bertsolari, arrijasotzaille, pelotari eta kanpotik etorriak, guzira berreunen bat bazkaldar izango ziran leku artu zutenak. «Ziñua» elkarteak, ainbeste lagunentzat txikitxo izanik, «Cooperativa» ko etxapean jan bearra izan zuten.

Bazkal legea ondo bete eta gero, guzien artean alaitasuna eta elkar-ganako maitasuna gaitzeka izanik, Arkotxak asera eman zion «Atxukalaren berriketarekin» bere izkirimiri, ipui zaar eta ateraldiekin umore ona zabalduaz. Bitartean, esku-lanean ain artista dan Jesus Pagoaga jaunak, alako orroigarri polit ba eskeini zion «Ziñua»ko lendakari Yon Elordi jaunari. Ondoren, Joakin Txiki, «Idrole» eta Luis Albizuk beren txustuarekin, alaitu zituzten zaar eta gazteen biotzak. Era berean, «Berrosasiren trikiti alai, «Illarko» taldearen euskal abesti eder, «Xoxua»ren pregoi, Martin «Toñon», «Keleo» eta Juan Mar Azkueren bakar-abesti goxo, dantzaldi, Olaiolaren itzaldi samur eta Azpillaga, Okelar eta Urretabizkaiek bertso saio eder eta bikainek, umore on eta elkarren arteko anaitasuna ernarazi zuten. Ona emen bertso oietako batzuk:

Azpi

Elkartasuna, alaitasuna
ta umorea ugari,
au bezelako talde ederra
ez dira biltzen ba sarri.
Gaur gurasoak artu dituzte
biotzeko ainbat sari,

Atxaga anaiak, Usategieta anaiak, Ostolaza eta Iraola

lendabiziko opa deguna
on deizutela denari.

Okelak

Nere ustetan jendia ez dago
tristia edo illuna,
aldan guztia alaitzea da
guk egin bear deguna.
Mutriku ontan ikusitzen det
nik jende biotz biguna,
eta argaitik eratu dute
zaarren omen eguna.

Urre

Emen ez nintzan beñere izan
orain badakit bidia,
gaur bezelako alaitasunak
mundun nun ikusten dia,
Gure artean ondo ibiltzeko
bear da egun aundia,
Euskalerrai eskeintzen diot
zaar onen omenaldia.

Azpi

Gure zaar oien ikasbideak
gaude artu bearrian,
negar malkoak au ikusita
batek baduzka urrian.
Zaarrai itzala iya galdua
dala diote lurrian,
gurasoentzat errespetoa
badago Euskalerrian.

Ikustekoa zan gure zaarren alaitasuna alako bertso saio ederrak entzutean. Gure zaarren biotzetan betiko iraunko du «Ziñua» arrantzaleen elkarte jatorrak eskeini dien omen egun bikainak.

Mutriku, itsaserri jator onek, «Ziñua» elkarteari esker, ikaspide ederra ematen die euskal erri guztiei. Onelako zaarren omenezko jaialdi bikainak ugal bitez Euskalerrian, gure zaarren biotz naigabetuak arindu eta poztu daitezen.

Azkenik, gure zorion-agur-berotak, «Ziñua» elkarteari eta bertako lendakari langille saiatuari. Esker-milla, DONOSTIAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALARI bere laguntza bikainagaitik ere. Berdin Luis Atxaga eta taldeari, Ermuatar laguntzaille jatorrei, arrantzale, eliz-gizon eta gaitzertzeko neska-mutil laguntzaille guztiei. Eskerrikasko. Gora «Ziñua»!

ANDONEGitar ZIRIAKO

Klima eta Eguraldiari buruz hitzaldiak

Irakurleak hau irakurtzerako, zenbait hitzaldi emanak izango badira ere ARANZADI ELKARTEAK eratu dituen zortzi hitzaldien programa agertu nahi nuke.

Irailaren 4 eta 5ean.—Jose Ignacio Alvarez Usabiagak «Humedad Atmosferica»ri buruz hitzeginen du.

Irailaren 6 eta 9an.—Jesus Reizabalek «El Movimiento Atmosférico» gaiaz.

Irailaren 10 eta 11an.—Karlos Santamariak «Masas de aire y depresiones»i buruz.

Irailaren 12 eta 13an.—Anton Uriartek «Tiempo y Clima en San Sebastian» ez.

Hizlari bakoitzak, beraz, gaia bi egunetan banatzen duela, bi hitzaldi emanen ditu.

Hitzaldiak Donostiako Dr. Camino Liburutegian izanen dira, gaueko 8etan, sarrera guzientzat irekia delarik.

MUEBLES

URRETA VIZCAYA

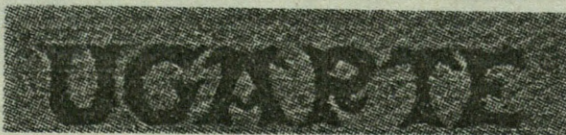
1920'an sortutako etxea
ERREDIZAK - EDERGALLUAK
EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

JOSTUNDEGIA

MODISTEGIA

Urbietia, 66

DONOSTIA

MARMARRAK

— I —

Lagun batzuek egin didate
neri batzuetan galde
nola ez detan emen idazten
gaurko Elizaren alde,
oien artean egongo dira
gutxienean bi talde,
baina guzietatik guk laguntzeko
premi galantean daude,
apaizak ere ez dira ezer
gure laguntzarik gabe.

— II —

Bi milla urte Jesus maitea
ietxi ziñala zerutik
zer esanaren faltik ez degu
gizonok izan geroztik.
Deabruaren antza barrutik,
santu itxura kanpotik,
lagun urkoak lur jota ere
ez digu guri inportik,
gure griña ta bizio txarrak
gelditzen badira zutik.

— III —

Aldakuntza asko egiñak ditu
urte auetan bizitzak
ta berakin bat aldatu bear
pixka bat gure elizak.
Sotana kendu, galtzak jantzi
itilliarren apaizak.
«engoak dira emen legeak
engoak Kristoren itzak,
emen geiena mudatu dana
dira gizonen egintzak.

— IV —

Elizan aurka ez det itzikan
davidala aterako
bataioakin bere seme ni
bein egin nindutelako.
Baiña bagaude katolikoen
izena deguna pranko,
apaiz gazteak langillearen
alde asi ordurako
komunistaren izena jartzen
dietenak sekulako.

— V —

Oponioa libre da eta
nik emango det nerea
dudan jartzen det egia esan
orrelakoan fedea.
Pobrean alde itzegiteko
badute eskubidea
ta jakin danok ori ez dala
komunistaren legea
baizikan Kristok berberak emen
ipiniitako moldea.

— VI —

Gauza batzuek aipatu bear
gaur apaizak elizetan,
naiz gaizki egon len esandako
kristau batzuen ustetan.
Gaurko okerrak, gai artuta,
asten badira izketan
esaten dute sartzen dirla
politikako gauzetan.
Elizan esan bear egiak
ezin duanak hestetan!

— VII —

Egiak orain esaten asi
zaizkigu kulpitotikan,
orretxegaitik daude batzuek
zearo arriturikan.
Arrazoiakin ez luke inork
egon bear ixlikan,
orixe beintzat agintzen dute
gaur Erroma aldetikan,
Kriston dotriñaz ibiltzen dana
ez da sartzen politikan.

— VIII —

Gaurko Eliza nola dagoen
goimaitasunez beterik
ez du merezi inola ere
laguntzik gabe utzerik.
Alde batera utzi ditzagun
gure arteko uskerik,
politikako kontu oiek eta
gaitzertzeko umekeriak,
oiek ez dira egien aurka
dabiltzan batzuk besterik.

— IX —

Elizak orain agintzen dauka
gotzai argi ta azakarrak
eta beraidi jarraitu zintzo
apaiz gazte eta zarrak.
Utzi ditzagun alde batera
ikamika eta marmarrak,
bi taldetako apaizak eta
mundu guziko seglarak,
inor badata gu gaude emen
ejemplo eman bearrak.

— X —

Asmo oiekin asi gaitzen
emendik aurrera beintzat
ejemploakin indartuz beti
esaten ditugun itzak.
Berdindu bitez gure aurrean
ipintzen diran penditzak.
Eskandalorik ez beza eman
geiago gure bizitzak,
urte alaiak ikusi ditzan
Jesuskristoren Elizak.

MATXAIN

TXIPRE

Udaldi honetan Europak irakiten dihardu. Oporketa garaia izan ohi da udaldia, baina han eta hemen ez da oporketa-giro haundirik sumatzen. Ingalaterran hauteskundeak prestatzen ari dira, eta lanik asko izango dute laboristek. Frantzia, herriz, Giscard-ek egin berri duen hitzaldia ez dute onartu langileek; sindikatoak haserre dabilta gobernuaren aurkako agerkundeak antolatuz. Portugalen ere bertako eta kanpoko ekaitzaren menpean aurkitzen dira...

Halaz ere, azken egun hauetan Txipren gertatua oso gogoan hartzekoa da. Makariosen aurka militar talde bat jaiki bazen jaiki geroztik turkoen eraso dela eta larri asko dabilta Txipren. Turkoek harmaz erakutsi duten indarrak baliatuz, orain elkarriketarako ere prest daude. Txipren bizi zen turko jendea ahula eta indargeara izanik, kanpotik jaso duten laguntzari eskerrak, orain indarraren eskubideaz baliatuz tratutarako prest daude.

Nolakoa izango ote da Txipreren etorkizuna? Galdera honen erantzuna ez dago txipriota jendearen eskutan. Bertan greko eta turko joeretako jendea bizi da. Greciak eta Turkiak ote dute azken hitza?

Galbehearen sarea gero eta hestugoa da. Nola Grezia ala Turkia beste nazio indartsuagoen esanetara jarriak daude. Alde batetik, OTAN indarrak, lurralde eta uralde horretako opila gus-tokoa du, eta horiekin batera, ipar amerikarrak indarrak kontrolatu nahirik. URSS-ek ere ez ditu diplomazi lanak alde batera utzi, bere asmo ona erakusteko egokierarik ez du galduta nahi izan. Greziak, bestalde, amerikanoen aurkako haserrierik erakutsi badu ere, orain elkarriketari ekin nahi dio. Turboek ez dute pauso baten erdirik atzera egingo.

Hauze da gure galdera: nolakoa izango ote da Txipreren geroa? Bere nortasun eta halamoduzko batasunari eutsiko ote dio? Federazio baten barruan egindako konponketa bidezkoa ote? Nork aginduko du, hemendik aurrera, Txipren?

Ez da nolanahi zehazki erantzuterik. Haundikiaren indarra gero eta haundiagoa dela ikusten dugu. Gero eta zailagoa da estatu txikiak, eta zer esanik ez estaturik gabeko herrialdeentzat, erabateko askatasunik lortzea. Arrain haundiak txikia iresten duen antzera, estatu indartsuak ahula menperatzen du. Ez da oraingo kontua, aspaldi erakutsi ziguten eta ikasi behar izan dugun historia baizik. Negargarria, baina egia. Herri batek, Txiprek, ez du bere etorkizuna aukeratzeko, erabakitze esku biderik. Hortik aurrera zer esan dezakegu?

Bada hemen gogoan hartzeko beste gertaera bat, historian zehar argi eta garbi azaltzen zaigun jokabidea: indarraren arabera erabakitzen dira gauzak.

Turkiak indarpean hartu du Txipre eta ondoren elkarriketarako gogoia erakutsi du. URSSek chekoak menpean hartu zituen eta geroztik menpean jarraitu du. Eta beste adibiderik ere aipa genezake hain urrutira jo gabe. "Gizona gizonari, otso" zioen idazleak asmatu zuela dirudi. Turkoek indarra erakutsi dute eta ez dute amore emango.

Azkenaldi honetan Europak irakiten dihardu, baina ez Europak bakarrik. Vietnam-en Camboyan, Ekialde Hurbilean, Angolan eta bestetan bada borroka eta gerraterik. Bien bitartean ere Txipre hor dago. Indarra nagusitzen den artean nork berak hortik aurrera erabaki beza.

Txiprek eskaini digu lan honetako gaia. Hutsunerik nabaritzen badu, bakoitzak ahal duen bezala osa beza.

MATEMATIKA ETA HEZKETA

Noiznahi eta nolanahi darabillkigu «matematika» izena. Zer adierazi nahi da hitz horren bidez? Konzeptuak formulatan ematen dituen jakintza soil bat?

Matematika irakaskintzak zer du ikustekorik haurraren hezketa? Ez ote da helburu bakarra, haurra, zenbakea mekaniko batetarako gai izan dadin, iaio eta trebe egitea? Izan ere, haurra, zenbat-eta zenbaki lerro luzeagok kalkulatu egiteko gai izan, hainbat eta azkarragoa jo ohi da.

Badiudi, matematika berria delakoak iraultzaile behar duela gertatu. Baina, nor da jabetu matematika berria delakoaren muina? Eta esan behar da, muin horretaz jabetzea honelaxe agertuko litzatekeela bakar-bakarrik: haur kreativelearentzat bizitzaz beteriko irakaskintza oso bat nola molda kezka, larritan bizi delarik.

Nahi eta ezkoa da hau: haurra dela ardatz bizia pentsatzea; haurraren pentsamoldeaz, izaeraz eta inguruarekin dituen harremanetaz kezkatutik ihardutea. Ezinbestekoa da hau. Guzti honek kontzientzia praktikoa batetara bait darama haurra. Eta horrek guztiak, egokiera frango eskainiko dio irakasleari matematika ekintzan sartu ahal izateko.

Ezin ahanzt daiteke, haurtoak sinboluak nabari dituela nonahi: etxeko erlojuak, egutegiak, papere-tan, hizketaldietan... Eta, jakina, zenbakia zer den jakin baino lehen, zenbakia erabiltzen hasten da; zenbakia erabiltzen sumatzen bait du, giroak eraginik.

Haurrari, berezko senaz sortzen zaizkio zenbait joera: gauzak taxutzea, pilatzea eta, geroxeago, neur-tzea. Garbi dago, haurrak, berak eginiko esperientziak aurkitzen duela konzeptu asko: ordenarena, multzoarena, espazioarena, e.a.

Pedagogia mailan inoiz ere ezin ahanztzekoa da, haurrak baduela berezko logikotasun bat, eta ekiten ahal diola bere kabuz, tanteoz, es-perimenduz, e.a.

Halatan, irakaslearen lana, horretarako giroa antolatzea izango da; bere izaera horretatik haurrari sortzen zaizkion joeren ardura bizia duelarik, irakasleak.

Nolanahi ere, aberasgarri zaio haurrari bere inguruarekin harremanetan jartzea; honek ematen bait dio bizitzaren ezagutza, aurkeztzen zaizkion gertaera eta buruhaustetan irtenbideren bat berez aurki ahal izateko. Horrela ihardungo da bere pentsabide edo arrazoinbideak lantzen.

Problematika guztia irakaskintza osoari loturik dago; eraketa osoa haurra hainbat gertatzen duen loturik. Eta dudarik ez da, matematikaren bideak haurraren nortasuna osatuko duen zerbait beharko duela izan.

Haatik, egun matematika irakaskintzaz den ikusmodua, haurraren pentsabidea lantzekoaren aurkakoa dugu; dena egira eman nahi zaio. Eta ez ote da hori, gure ikastole-tan dabilten haurren guraso de-xenteren pentsamoldea bera?

HERRIAREN ARNASA

ZINEMAREN JOERA EROTISMO ETA ESTETIKA

Larresoro

Parisen izana naiz berriki. Eta zalantzarik gabe zinemaren joera, harrigarri gertatzen da hain nabarmen topaturik. Zinemaren aldakuntza, edo zinemaren nabarmenakuntza hobeki esateko, ez baita betiko kontua. Ez, ez. Zinemak porno alde horretara orain jo-tzen du gero eta lotsagabekiago; eta nekez uka daiteke nabarmenkeria horrek harritu egiten duela. Joera berri hori muga ondoko Miarritze eta Hendaia-ko zinemen joera dela esatea ez da bidezkoa. Europako hiri handi guztietan (hiri handietan, nik uste, txikietan baino gizarte-freinu txikiago delako) joera berbera errepara baitaiteke.

Gaurko modaren arabera mintza-tzekotan joera hori gauza «ona» de-la esan behar omen da; setu-kon-plejoak galtzen hasiak garela, ko-petaz zabalago garela, eta abar. Hots, orain dela urtebetetsu idatzi nuena berretzeko arriskua ezagutu-rik ere (ikus ene «Olerki eta Ilun-pe», 1973-III) kontrako neure iritzia eman nahi nuke aste honetan he-men; eta ahalean funtsatu.

Aski da Pariseko «Semaine de Paris» erostea, eta zinema-areto guztietako filmen kondua egitea. Hauze egin dut nik artikulu hau prestatzeko; eta hona hemen aurkitu ditudan zenbakiak. Aste hauetan 52 filma porno ematen ziren Parisen («sexy-érotiques» alegia, nahiz filma horiek askotan zeharo izan anti-erotiko...).

Kopuru hori handia izanik ere, egiaren parte bat baizik ez du era-kusten. «Les Valseuses» filma, esa-te baterako, «comédie dramatique» gisa agertzen da zinema-astekari horretan; «Toute nudité sera châ-tiée» delakoa, berriz, «drame» gi-sa; eta irakurle guztiek ezagutzen duten «Le dernier tango à Paris» famatua, «comédie dramatique» gi-sa. Hauak guztiak kondatuz, beraz (alegia, 18 urtetara arte debekatu-rik daudenak, nolapait bigarren sail hau mugatzeko) beste 77 filma konda daitezke erdi-pornoen ar-tean.

Hitz batez, aste hauetan Parise-ko 129 zinematan ematen ziren fil-mak, edo porno ziren ofizialki («se-xy-érotique») edo erdi-porno bede-ren.

Edonori gogora datorkion galde-ra, horretara, hauze da: «liberatu» egin ahal da zinema, askatu ale-oia; ala «alienatu» egin ahal da? Konplejoak gainditzin ari gara, ala dena gainditu-nahi horretan geure burua beste era batetara txirotzen

eta kateatzen?

Ene erantzuna ez da zalantza-koa: zinemaren joera hori, kapita-lista batzuen irabazpide berri iza-naz gain, modako alienabide eta desgizabide berri bat baizik ez da.

Errespetu txikiagia izan behar zaio gizonari (gizasemei buruz hau egia izanik, zer esango emakumei buruz!) zinema-mota hau inoren aberasgarri gerta daitekeela pen-tsatzeko. Azken funtsean noiztanik dira «etxe hetxiak» bisitatzaileen frustrazio-bidez besterik? Non dira mundatar esperentzia apur bat be-deren izan eta hauze aitortzen ez dutenak? Noiz idatzi izan da inon bizioa (eta setu-saiheskeriak bere-ziki) gizonaren aberasgarri direnik?

Berriro ere aipatuko dut arabi-tar olerkari haren esakun zorrotza: «setsutasuna bera abiatuz geroztik, erotismoa kitto». Hots, arabitar olerkari harek gizona eta amodioa zer diren ongi zekien; baina por-noak ezaren «gairi-bide» izan dai-tezkeela uste dutenek ezer ez da-kite gizonaren egiazko egarriaz, ez-ta egiazko Eros-er ere. Ezen Eros ez baita (eta hau esanez Marcuse-rekin ados mintzo naiz) setsutasu-na bakarrik; baina, Freud-engandik hurbilago, Bizi-Sena eta Estetika-dohaina ere bai.

Erotismoa eta Estetikaren ahal-mena elkarri hertsiki loturik dau-den bezala, setsukeriak eta herio-tza ere loturik daude ez laxokiago. Gizona ez baita gorputza bakarrik.

Epikteto estoikoaren esakun bor-titza onartu behar izan ez arren («arrastaka eta nekez gorpu bat da-raman arima ahul hauskor bat bai-zik ez haiz hi»), mendetan barrera geure kuntzetik atera gaitun idela zentzugabea arbulatzen badugu ere (alegia, «haragia gizonaren etsaia eta galbidea» dela), hau esan dai-teke eta esan behar da: sakonta-

sunik eta sendimendurik gabeko setu-harremanak gizonaren trista-gerri direla, eta ez ezertan ere eze-ren «gairi-bide». Zinemaren joera pornoa, hortaz, eta alderdi horre-tatik, joera kaltegarria da, eta gizonarekiko laido eta irain.

Platonismoaren ideiakieria salatu ahal izateko (eta salatu egin behar da), beste muturreko porno-aldi funsgabe hau ere salatu beharra dago. Gizona ez baita arima hutsa, baina haragi-hezur hutsa ere ez; eta erotismoak ezer gutxi baitu ikustekorik mekanikarekin.

Erotismoa, obratu aurreko amo-dio-giro berezia, maitasun hozitu berriaren Eros-aldia, baita barne-hutsune soila denean ere, baita olerki-egarri zorrotzaren pizgarri ba-karra denean ere, baita ez-aren edo ezin-aren dei etsia denean ere, bai-ta egiazko maitasun osotua ez de-nean ere, Olerki da, eta Eder-men, eta Arte-gun, eta gizonaren barne-berasgarri gardenena eta zinez-koena. Sendimenduan eta olerkian funtsatutako harremanen askatasu-naren alde, berriro ere Marcuse-rekin batera, esango nukeen guzti-guztia, sendimendutik eta olerki-tik at oratutako tximukeria horien aurka esango nuke zinki. Eta txi-muek barka nazatela...

Zinema pornoa, gizonaren sako-n-tasunaren uko zabarra eta zozoa den aldetik, gaurko gizartearen txi-rogarri nabarmen iruditzen zaiz. Eta gizasemearen, emakumearen eta maitasunaren beraren txirogarria den aldetik nahi nuke berriro ere eta osoki lerro hauen bitartez gal-tzetsi.

Goethe-ren «Werther» eta Ham-sum-en «Pan» liburu zoragarrien irakurle liluratuak izan naizen hau, zinema porno horrek nardatu egi-ten nau, jaunok. Benetan. Zu ez ala?

LARRESORO

KIROL ZALEEI GUTUN IREKIA

Kirol zale eta euskal zale zaitugun horri, agur:

Une honetan ez dugu kirol giroa aztertzen hasteko asmorik. Kirola berez ona ez ezen beharrezkoa dugu. Betidanik erakutsi du gizadia kiroletarako joera eta ez gintezke behar honen aurka hasi.

Azken aldi honetan, bestalde, kirolak besteretzen gaituala, gure nortasuna desegi-ten duela eta, izan dira zenbait kirol leihaketaen aurkako ekintzak. Kirola ez baita bere garbitasunean bizi, gauza gero eta nahastuagotzen bait doaz.

Kirol zale eta euskal zale zaitugun horri idazten dizut. Oporketa hauetan serio de-monio pentsa dezazun eskatzenn dizut ni ere kirol zale bait nauzu.

Baina zein da kirol saioetan erabiltzen den hizkuntza? Kirol jokoak agertarazteko nolako hizkuntza erabiltzen da? Ze hizkuntzatan azaltzen dira iragarki edo kartelak? Zu-ro herriko giroa gogoan izanik pentsa ezazu apur bat.

Euskal kirolak, adibidez, erdera hutsean argitaratutako iragarkietan aipatzen dituz-te: Estropadak, apostuak, toka sariketak, eta abar. Aurten, adibidez, Erreterian jaietan antolatu dena baino ez dut aipatuko, kartelak erdera hutsean egin dituzte, erdera batuan, Pello Kirten aurkezle edo presentadore delarik. Zer derizkiozue?

Futbol zale zeran horrek, partido jokalditako kartelak erdera hutsean ateratzen utzi behar ahal diezu? Ohitura bat dela? Garrantzarik gabeko gauzak direla? Ez, noski, egiaz-ko euskaltasunaren arabera. Zorionak benetan donostiar futbol talde nagusiari. Izena eus-kalduna ez duten arren izanak besterik erakusten du. Atotxako zelaian gertatzen diren partiduen berri gutxienez bi hizkuntzatan adierazten bait zaigu.

Mendizaleen taldeak ere ez dakit zulo berdinean ez ote diren erortzen. Txirrindularien, esku baloi-zaleen elkarteak eta abar zer esanik ez.

Gauza serioa da hau txantxetan ibiltzeko. Huskeriak direla eta gure euskaltasunean amore ematen badugu gureak laster egingo du.

Ondarrun, Zornotzan, Durangon, Azpetian, Arrasaten, Zarautzen, Donoezteben, Irui-ñean, Donibane Lohitzunen, Donibane Garazin, Baionan... ez ote azalpen hauek euskeraz egiteko gai izango?

Ba ahal gara, bai ala ez?

MIKEL UGALDE

Lupe abeslaria

jakintza astea

Postetako petrakeria bategatik garai onez aipatu ahal izan ez badugu ere, eratua izan da Ordizian Jakintza Astea delakoa. Denetarik izan da bederatzi egunen barruan, antzerki zein kanta eta zinema saioak; hitzaldiak eta euskal doinu agerpenak, bai eta argazki, bertsolari gazte, baserri emaitz eta idaz lehiaketak ere.

Dena den, besterik ezean, hona azken bi egunetako programa: irailaren 7an, gaueko 10etan eta "Beti Alai" pelotalekuan, bertso saio berezia. Bertan airtuko dira, Xalbador, Mattin, Lazkao-Txiki, Igarzabal, Agirre, Lazkano, Iraola eta Goiburu.

Biharamunean, goizeko 10etan txistularien kalejira, eta, ondoren, euskal abesti saioa rondallaz. Arratsaldeko 6etan, "Beti Alai" pelotalekuan bertan, Euskal Kirolak, harrijasotzaileak, haizkolariak, korrikalariak eta beste. Ondoren, trikitixa eta kalejira.

Honako bi egunotan, aste guztian bezalaxe, Euskal Liburu eta Disko Azoka agertaraziko da.

taldeak, baita Jose Mari-Mikel, Laja-Iturbide eta Saka-bi-Egañazpi bikoteak ere.

Biharamunean, berriz, Urretxuan bertan, Euskal Jaia.

● Irailaren 15ean, Euskal Herriko Artzain Zakur Txapelketa eratuko da Durangoaldeko Izurtzan. Bizkai, Gipuzkoa, Araba eta Nafarroako txapeldunek hartuko dute parte.

Irailaren 29an, berriz, Nazioarteko Artzain Zakur Txapelketa Oñatin eratuko da, urtero urtero bezalaxe.

● Irailaren 16an ekiteko da Arrasaten aurtengo Alfabetatze Ikastaroa. Zenbait talde eta mailatan sailkatuko da, ikasleen arabera.

Honako alfabetatze ikastaro honek hiruzpalau hilabete iraunen du, Danok Elkarrekin eratua eta Euskaltzaindiaren ardura eta laguntzapean.

datorren hilean

Irailaren 28tik urriaren 6a arteko bederatzi egunen buruan eratuko da aurtén, Bilbon, II Bizkaiko Baserri Azoka.

Lehen azoka 1971 urtean eratu zen, eta, arrakasta handia izan zuen arren, ez da geroztik gehiago eratu.

Honako azoka honetan, Bizkaiko baserrietako abere, barazki, gazta, edari eta igalien agerraldi eta lehiaketaz gainera, esku-langintzaren erakusketa bat jararaziko da.

● San Frantzisko jaiak direla eta, Urriaren 4etik 16ra arteko hamabi egunetan eratzeko dira Aginagako festak.

Gazte talde bat buru belarri ari da dagoeneko programa moldatzen, eta, oraingoan programa erabat buruturik ez dagoen arren, badakigu jakin hilaren 12an kanta jaialdi bat eratzeko dela "Agiñan" bertan. Beste zenbaiten artean Usurbilgo Jose Mari eta Mikel, Pantxoa eta Peio, Lupe eta Hiba Rekondo kantatzeko omen dira.

ZENBAT GARA

berri laburrak

Gasteizko Patxi Villamor gazteak, Portugaleteko II Euskal Kanta Berri Sariaketa irabazi du, "Nora goaz" delako kanta batez. Bigarren Abots berriak hirukotea, "Zergatik maitea" delakoaz, eta, hirugarren, Otxandiko Txomin Bengoa, Bittor Kanpanagaren "Jose Mari" izeneko kantaz.

● Abuztuaren 25ean "Uzama-ko Gazte Jaia" eratu zen, Nafarroako Iraizoz deitu herrian. Honako jai hau, "Baztandarren Biltzarra", "Larraun bat" eta "Burunda Batzarre" kidekoa izan ohi da.

Beste zenbait saioen artean, Ulzamako "Ingurutxoa" agertarazi zen, azken berrogeita hamar urteotan galdu-xea egon den dantza mota berezia, alegia.

● Xabier Mendigurenek erresumen eta nazioen izenak euskaraz nola izan daitezkeen aztertu du, bai eta bere ikerlan hori Euskaltzaindiari eskaini ere.

laster esko

Hilaren 5etik 9ra eratzten ari da Zarautzen urteroko "Euskal Astea" delakoa. Programa horren barruan, hilaren 9an hain zuzen, Lizardiren oroitza penetan eratua den Saiakera Saria jakinaraziko da.

Laupabost idazlan presentatu bide dira, eta, mahiko berriz, Xalbador Garmendia, Jose Mari Aranalde eta Joseba Intxausti.

● Egun berean, kanta jaialdi bat eratzeko da Urretxuan. Bertan izanen dira "Oihartzunak" eta "Oskarbi"

berriz, azken orduan pentsatua izan arren, euskarazkoaren aurretik eman nahi asmotan.

Hala ere, denboraz ez ibiltzeagatik (hiru egun lehenago baino ez), ez dute gaztelaniaz ematerik izan. Hauk honela, bigarren aste honetako antolatzaileek euskarazkoaren arduradunei eskatu zieten, euskara hutsean izan behar zuena bi hizkuntzatan izan zedilla.

Ez zen, ordea, horrela egin, eta, aspaldiko partez, haur garrantzitsu batez jakin ahal izateko euskarazko hitzaldi batetara joan behar izan dute lekeitionarrek. Hurrengorako bederen beldurra eta lotsa galdu ote dituzte?

nuklear indarra

Gogotik ari dira Deban, Nuklear-Ola dela eta. Asmook ez dira baretu, eta, zer gerta ere, etsitzeko girorik behintzat, ez da, ez, herritarren artean sumatzen.

Jai egunetako "pankartetan" zein kultur mailako ekin-tzetan nabari da arazo honetaz herrian barrena nagusitu den kezka, eta, segurutik, herria bera konzientziaztea dugu ondorio onik aterako den garrantziarik onena.

● Arlo honetaz, Patxi Aldabaldetrek adiskidearen eskutik jaso berri dugu beste azterketa baliotsu bat Consideraciones sobre el Proyecto de la Construcción de una Central Nuclear en Deva deritzan informe berri honi, eta duela hilabeteren bat LUZARO aldizkariak argitara eman zuen lehen azterketaren osagarri gisa datorkigu.

Hainbat zerrenda, xehetasun eta marrazki aproposak osatzen du bigarren azterketa hau, eta, lehena bezalatsu, Aldabaldetrek anaiek bildu eta taxutua da.

● Debako LUZARO aldizkaria aipatu dugunez, aipagarri da abuztuko alea ere erabat Nuklear Zentral delakoari atxikia dela, arazo larri honetaz han-hemenka esan eta idatzi diren iritzi eta artikulu guztiak —edo gehienak bederen— liburuxka bakar batetan bildu eta azalduz.

Denetariko idazlanak biltzen dira, euskaraz zein gaztelaniaz idatziak, ARANZADI, CUADERNOS PARA EL DIALOGO, TRIUNFO, CAMBIO 16, INDICE, CIUDADANO, ZERUKO ARGIA, ANAITASUNA, MUNDO, ACTUALIDAD ECONOMICA eta beste zenbaitetan garai onez argitara emanak.

Horrez gainera, hainbat herritako udaletxeetan (Donostia, Deba, Eibar, Zarautz, Elgoibar, Arrasate, Plaentzia, Zumaia, Getaria...) hartutako erabakiak jakinarazten dir, bai eta zenbait diputatu, elkarte eta antolamendurenak ere.

● Gipuzkoan ezezik, Bizkaian ere indartzen ari da nuklear indarrarekiko kezka. Halakoren baten, egunkarietako arazo honetaz Bizkaian sumatzen den isiltasuna salatu dute, bai eta Gipuzkoan nagusitu den ardura goratu ere.

Bat ezezik, bi dira Bizkaian eraikitzeke diren nuklear-olak (Ispazter eta Lemoniz), eta hauzi hau ez da, ez, txantxetakoa.

Lekeitio eta Ondarruako hastapenek izango ahal dute egiazko jarraipen eta oihartzunik?

● Eta, lerro hau idazten ari garelarik, mugimendurik zerbait nabari da ban-hemenka. Orain arte kontrako iritziak izan dira zatitatuak, baina interesen erreakzioa hasia da, nonbait. Elkarriketak, mahai inguruak eta, eginen omen dira.

Tartean, autoetan ere hasiak dira kontrako eraskinak jartzen. Zerbait bazetorrek!

AMATINO

bi 'lehenengo' aste

Aurreko alean aipatzen genuenez, abuztuaren azken astean eratua izan da Lekeition Lehenengo Euskal Kultur Astea. Programa jatorra irudituz zaigu, eta, Lekeition gerra ondoan gaurdaino ez bezala, guztiz euskaraz burutu eta taxutua.

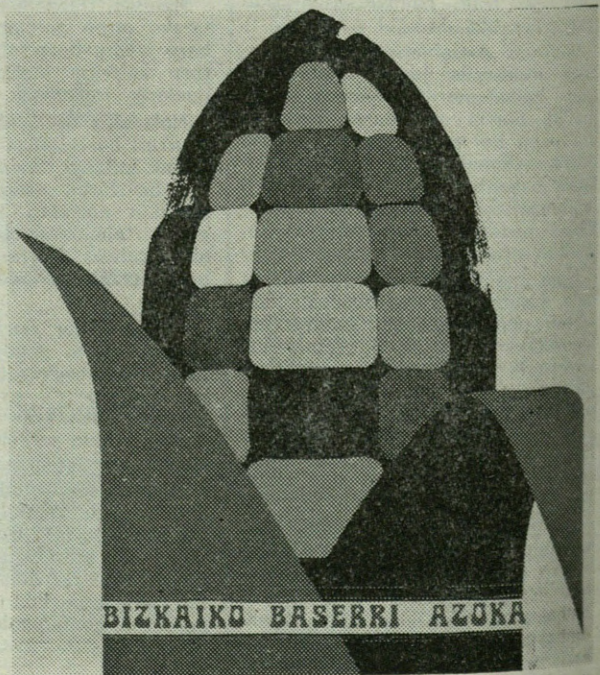
Baina, nonbait, Lekeition jende guztia ez bide zeterren bat harako programarekin, eta hara non aste berean programatua izan den, harrapatuta baten, beste Lehenengo Euskal Kultur Astea delako bat.

Izenburua berdina bada ere, programa nahiz gainontzekoak ez dira berdinak izan. Bata, egiazko lehena, euskara hutsean (euskara batuaz) izan den artean, bestea, bigarren "lehena", euskaraz (bizkaiera trakets batez) eta erdaraz. Bata erabat euskal kulturari atxikia izan den arren, bestea, ordea, fobaila partidak ere kontutan izan ditu. Batak baimenak elkarte baten izenean eskatu dituen artean, besteak, aldiz, pertsona jakineko baten izenean.

Bi talde hauen iritzi desberdinak nabari dira Lekeition eta lekeitionarren artean. Elkarrekin eginik dute zenbait berriketa, eta hasteko, behintzat, lehenak hizkuntzari erabateko garrantzia eskaintzen diolarik, bigarrenaren ustetan, ordea, hizkuntza eta kultura bi (!) gauza omen dira. Oraingoan, honelaxe daude gauzak Lekeition.

Diogun, esan beharra bait dago, honako honetan tirok ez datozkigula ezkerretik, eskuin eskuinetik baizik. Lekeition, hamarretatik bederatzik euskaraz daki, baina, antza, "kazikadak" eta hego haizeak gogotik jotzen dute.

● Eta, hain zuzen, bi programa hoitan, nuklear indarrari buruzko bi hitzaldi eratzeko ziren. Bat euskaraz, eta bestea gaztelaniaz. Euskarazkoa denboraz programatua izan zen, bai eta baimenez onartua ere. Bigarrena

HO CHI MINH:

“Ez dago askatasuna eta libertatea baino ondasun bikainagorik”

Irailak 2 eta Viet Nam

1945eko irailaren 2an, iparraldeko Viet Namek erabateko askatasuna lortu zuen, lehendakarizat Ho Chi Minh hautatuaz. Viet Nameko herriaren historia ez da, ordea, beste edozein herriaren antzekoa. Balio unibertsalak ditu herri martiritatu honen kondairak. Eta hau baieztatzeko, aski da herri honek era guztietako zapaltzaileen aurka mantendu duen borroka aztertzea. Historia honetan bertan, isladatzen dira gaur egunean ere, ehunka miloi askoren funtsezko problemak; bertan isladatzen da, baita, guztien etsaiaren aberetasunaren goreneko maila ere, eta orobat da historia hori bera iraultzaileenetzat gainditu ezinezko borroka bidea.

Viet Namen arrazoia gizadi osoaren interesa da, era batetara edo bestetara. Eta historia honek zera erakusten digu batez ere, nola herri ttipi eta pobre batek sortu duen indarra eta kemena lehenengo japonarren imperialismoa garaitzeko, gero frantses kolonialistak espulsatzeke eta azkenik ipar-amerikar imperialismoa basatiari aurka egiteko. Europako langile, ikasle eta intelektualek; USAko beltz eta iraultzaileek; hala Asia, Afrika eta Hego-Amerikako burkideek badute bertan beren teoria eta praxia non oinarritu.

—oOo—

Zein da, ordea, historia honek ematen digun ikaskizun nagusia? Nolatan esplikatu genitzake vietnamiarren garaitzapen hain sineskaitz horiek? Beren funtsa hitz xin-

ple batzuetan aurkitu behar da. Ho Chi Minhek bere herriaren aurrean 1945eko irailaren 2an esan zituen hitzetan eta harrez gero herri abertzaleari dei sutuak zuzenduz sarritan aldarrikatzen zituenetan hain zuzen: «Ez dago askatasuna eta libertatea baino ondasun bikainagorik».

Bai, ideal iraultzaileak errebindikatzetik eta vietnamiar herriaren ohore eta printzipio moral jatorrak goraitzatzetik datorkie etorri suntsi ezinezko kemen hori. Eta ez gose materiala eta egoismoa ederrestetik. Ideal iraultzailearen onetan, beharrezko guztia sakrifikaizko erabakiak ematen dio vietnamiar gizonari bere haundikitasun sendo hori. Eta honegatik ateratzen da garaile.

Libertatearen aldeko borrokan, herri guztiek izan dituzte beti, desabentaila izugarriak gainditu beharra. Bainan iragan historian sekula ez du inork sufritu izan Viet Namek ipar-amerikar imperialismoaren eskutik jasan behar izan duena, hots, horrelako harma, industria eta teknika hondatzaileen desarrolloa. Duda-rik gabe, herri baten giza-moral iraultzailearen paregabeko desarrolloa dago gizarte inperialista ahul baten aurka!

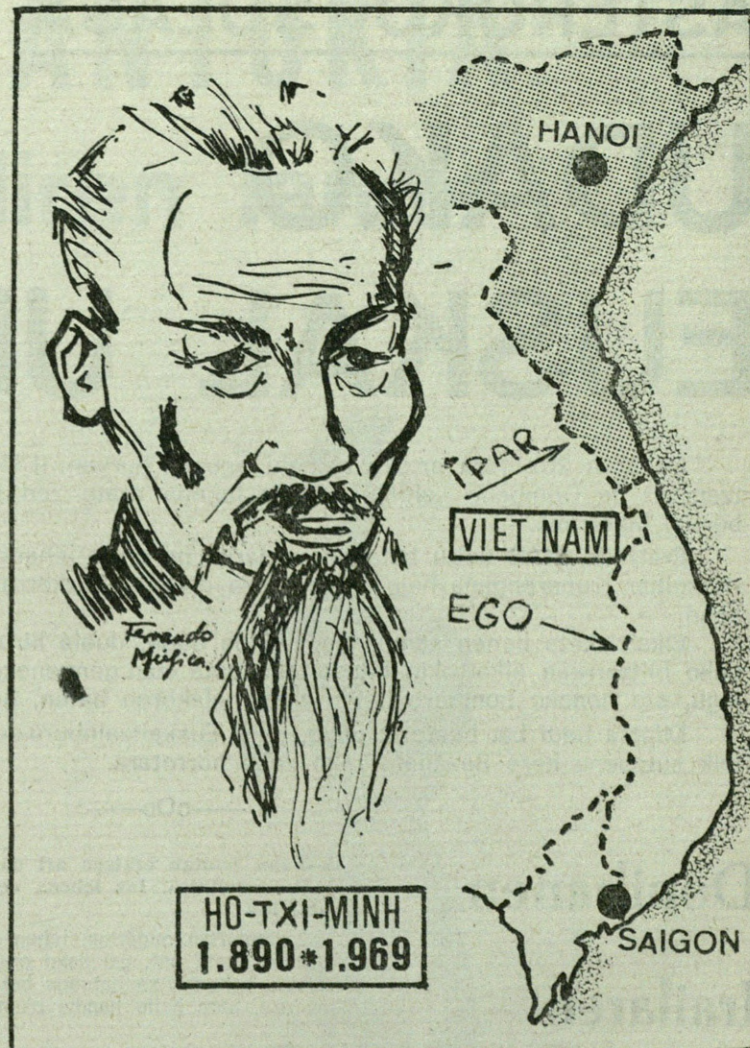
Vietnamiar herri heroikoaren behin betiko garaipena, badirudi errealitate bihurtzen hasia dela. Aurtengo urtarri-leko larunbat batean izenpetu zen Parisen «gudua amaitzeko» akordioa. Egun hartan bertan bukatu ziren Viet Nam

osoan militar ekintzak, gaur berrizten hasiak badira ere. Inperialisten basakeria paralizatu egin zen momentuz: napalm eta metraila, herri eta soroetan botatzeari utzi egin zitzaion eta berdin gizon, emakume eta haurrez eguneroko sarraskiak egiteari. Viet Nameko lur hezigaitzean, azkenik, kañoiak ere isildu egin ziren.

USAko gobernatzaileek, 133 mila miloi dolar xahutu dituzte ekintza kriminal honetan. Vietnamiar lurra, 520.000 gudari-yanki baino gehiagorekin zapaltzera ausartu da amerikar inperialismoa, inbasioan zapalkide ziren tropa elkartuak kontatu gabe hori. Inperialismoak Viet Nameko zeru gainean 7.100.000 tonelada bomba botatu ditu, Munduko Bigarren Guduan elkartuek Alemanian baino hiru bider gehiago. Hiroshiman bota zen bomba atomika bezelako 355. 1968 arte ipar vietnamiarrek 3.100 abioi lurreratuak zituzten. Hama-rik basatienak, gudu-era deabruenak erruz erabiliak dituzte iparamerikarrek vietnamiar herria sarraskitzeko, amorraziozko azken herioan militar garaipen baten bila.

—oOo—

Ongi merezi dute gure itzal eta begirunea borrokan erori diren EHUNKA MILA burkide vietnamiarrek, nola gudu zelaian eroriek hala espetxeetan sarraskitu abertzaleek. Herri osoak eta batez ere langile klaseak gauzatu ahal izan dute garaitzapen bikain hau, gizadi osoaren ispilu eta eredu den (edo behintzat

izan behar lukeen herriaren garaitza bikain hau.

Vietnamiar herriak ondo ikasi zuen okotzean bazar punttadun gizon mehe, borrokan gidari, iraultzaren arnas

emaila izan zen Ho Chi Minh beneratuaren hitzen esan-nahia: «Ez dago askatasuna eta libertatea baino ondasun bikainagorik».

Jon Urrujolegi

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA
Del honi jarraituz bazatoz
zure erlojua KANARIAS bertan
balfio merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
gahadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gafiera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

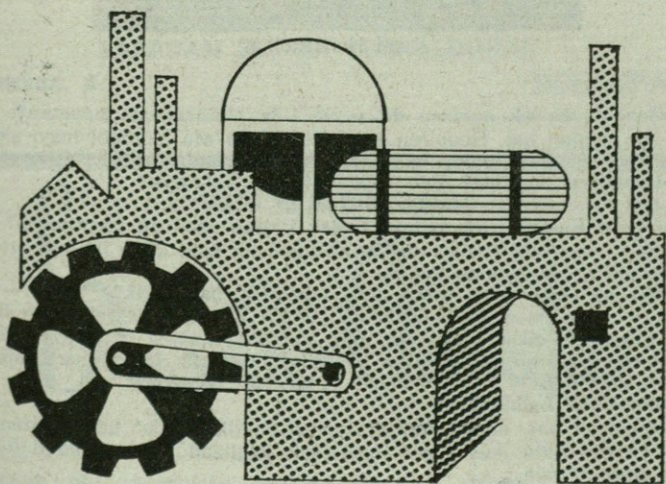
ERRENTERI

GIPUZKOA'KO LANTEGIAK AURRERA ATERATZEN LAGUNDU

Gure eginkizunetan aundienetako bat, Gipuzkoa'ko lantegiak aurrera ateratzeko laguntza ematea da. Gure diru laguntzakin, Gipuzkoan lantegi asko zabaltu eta indartu egiten dira.

Diru laguntza au era berean, janari gai, etxegintza, burni, mikromekanika, argi indar eta elektronika lantegietara banatzen da... eta beste edozer eratakoentzat ere bai.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

ASTEROKO SOLASA

UDAKO EUSKAL UNIBERSITATEA

Irailaren 2tik 13ra arteko hamabi egunen buruan, II Udako Euskal Unibertsitatea eratzzen ari da Donibane Lohitzunen. Iaz lehena eratu zen Donibanen bertan, eta aurten, berriz, bigarrena.

Eratzaile IKAS deitu batasuna delarik, berorren lehendakariarengana jo dug, Jean Haritsxelhar jaunarengana hain zuzen, gure galdera kozkorrei erraz asko erantzungo diela-koon.

Elkarriketa honen asmoa aspaldikoa dugu, duela hiru hilabetetakoa edo, Donemiliagako biltzarrean elkarrekin hitzegiteko beta izan genueneko. Hala ere, denbora azkar doakigu, eta honako honi ere heldu zaio, halakoren baten, bere txanda.

Mintza bedi ba, besterik gabe, gure Euskaltzainburu-ordezkoa, eta bioakio gure eskerrik sutsuena bere Baxenabarreko zoko horretara.

—oOo—

Donibanen,

Irailaren

2 tik 13 ra

'LE MIROIR DE LA SOULE'

Amabostekariaren euskal berriak

Noizean behin izkiriatu izan ditugu iparraldeko gure anai euskaldunen estak eta gertakariak, bereziki Zubero aldekoak. Eskualde edo probentzia ttipi eder hortara, denbora batetik hunarat, hemengoan tira eta ikusnahia bat bada, bereziki giputzen aldetik. Zinez, ikusgarri dira hango maska(r)adak, Pasturalak, dantza ezagunak, eta bai kantarien eta Koralen bilkurak eta emanaldiak. Euskalerri guztiko Kantategiaren zati aberatsena, horkoa da; hango koblakariak (poetak obe) iduripen sentikorrekoak dira. Beren kanta zoragarrien oihartzuna, ostatu zoko batean entzun ez duenak, euskal kanteen berri gutti daki.

—oOo—

Baxenafarroako dantzak ere, ez dira bazter uzteko; **mutxikoen** soinu ederrek bihotzak pizten dituzte. Halako plaza-dantzarik ezta Euskalerrian, multildantza aipatu gabe; baina mutildantzak ezduen abantaila mutxikoei badute: birundan edo inguruan berdin sartzen ahal direla neskatzak ere, eta horrek ikuskariari atsegin bat ematen dio, bi-denabar batzu eta besteak jostatzeko ahal direlarik besta egunean. Eta hala dantza soziala bezala egiten ohi da, plaza dantza guztien artean lehena, alegreena eta jatorrena: catalanen sardana bat bezalatsu, Ariñ-ariñ eta fandangoak, alaiak izanik, ez dira hain gutarrak. Orain iduri du Lapurdin eta Baxenafarroan konturatzen asiak direla, beren **mutxiko** ederrak plaza-atera behar dituztela besta-burutan; edo Euskaldunen edozein Biltzarren bukaera emateko, makildantzak edo fandangoak baino lehenago ere.

—oOo—

Maule-n amabostekari bat agertzen da, **Le Miroir de la Soule** deitzen dena, eta horren buruzagi Pierre UDOY, adimen argiko kaseta-riak begi zorrotza du eta esku adre-ita, euskaldungoari bere tokia emateko, alegia deusez. Kasetaren sailen artean, beti sartzen ditu, gutti edo aski, euskal izenburi bat edo kobia bat eta bereziki euskal be-

rriak; ez bakarrik hangoak, gure egoaldeko probentziakoa baizik.

Gehien gustatzen zaiguna, lehen orrialdeko UDOY jaunaren artikulua izaten da; bainan kasu! beti liberal izpiritu ireki batekin pentsatua, euskaldun gehienari gustatzeko moduko, bortizkeriak eta intolerantziak baztertuz; erdiko bidea erakutsiz, alderdikierietan lerratu gabe, ziberutar egiazko bati doakon gisan.

Ekainaren (Garagarilla) lehen eguneko lumeroan artikulua nagusia **Les promesses de Mai** deitzen da, eta Franzisko azken autespene edo bozeri buruz da dena; zentzuko ondorioak ateratuz, ezkerreko eta eskuineko president-gaiek beren propagandan egin dituzten agintzak eta promesak oroitaraziz.

Agintza hauen artean aipatzen irp, Giscard irabazleak Baionan eginikako bat...

...Quant a la langue basque, il est souhaitable que les moyens soient mis en place pour son développement... hau da; Euskarari buruz, tokian obratzeko neurriak artzeko dira, mintzaira bizkortzeko; Zer gehiago erran lezake? Euskaldunei da orain, agintza horiek konquerie kontselaria gidari.

Ezkerrekoek, euskara eta euskaldunendako, halako solasik ez zuten izan Guy HERAUD federalista ordea, etnia eta mintzaira ttipieri buruz, iruzpalau, aldiz mintzatu zen argi eta garbi telebixtan eta Radiotik; bainan euskalzaleek boto gutti eman zioten. Hortaz aritzen gara: eta Camblong adiskideak HERRIA astekarian deitoratu du, las-tozkoa ez denez azalduz horko euskalzaleen sua.

Le Miroir 454 amabostekari hortan berean du, Iruñeko AXULAR SARIA sailetik artutako kontakizun bat ekartzen; Mertxe ERASO, Elizondoko aur baten «Neska eta mutilla» deitua. Ezta lehenbizikoa, eta milasker beroenak erendatzen diokaguz UDOY jaunari nafarren partetik.

JAUREGUIBERRY ANDERE euskalzale nekagaitzaren artikulua ere, frantsesez, badakarra.

Gero, Euskalerriko Ipar eta Egoaldeko berrien betiko Saila sartzen du, **Nouvelles du Pays basque** izenpean; hor aipatzen dira Tudelako,

Zankozako eta bestetako berriak. Zertako ez dituzte iparraldeko berri gehiago sustatzen Iruñeko egunkarrietan, Iruñetik edo Tudelatik, izanik hauek uztartuak (jumellées) hango hiriekin?

—oOo—

Azkenik, artikulua luze eta biziki intresgarria irakurri dugu lumero hortan, **La Charte des Ikastolas** izenburukean. Huntan Euskal Eskolategiak laudatzen ditu UdoY-ek bere paperean; Mauleko Ikastolaren eta hango besteen alde, zentzuz, gibelasmuak ematzuz, idazten du gisa huntan; **L'ikastola n'est pas l'école de quelqu'un, d'un parti ou d'un mouvement, de l'église; elle est l'école de la langue basque. Elle n'a pas d'attache politique et ne dépend pas d'une classe sociale... Il existe entre nous, entre tous les parents des Ikastolas, des différences importantes d'ordre politique, idéologique, ou religieux; Mais... a la source, c'est le même amour de la langue basque et le désir de voir nos enfants le parler.**

Tels sont les principes de base adoptés par toutes les Ikastolas ayant forme l'association SEASKA...

Hori dena anaitasun audienean, gehienena den fedea errespetatuz; eta bakea autsi gabe, borondate on bat erakutsirik. Ziberotarren pentsamoldea jakiteko, erran behar dugu, azken autespenean errixka euskaldun askok (Maulen eta Atarratzen ere) Mitterrand-en alde eman dutela boto gehiago Giscard bano; hala **Gotañe, Muskuldi, Lacarry, Larrañek** (Larrau); eta **Santagrazia** (184-82) **Hauze** (74-19), **Ligik** (131-78-Licq), eta bestek oraino. Hemen go euskaldunek ez dute hori aise ulertzen; bai Ayezkoan eta Erronkarin, uste dut.

Gipuzkoatik, urrunago izanarren, aise gehiago joaten dira Ziberoko euskal bestetara, Nafarroatik baino; interesatuerei erran diegu, Bar-koxen (Barcus) eman dutela **«Etchahun koblakari»** Pastural ederra, izen bereko oraiok Pierra Etchahun izkiriant audiak osatua; Uztailaren 28-an eta abuztuaren 11an.

A. IRIGARAY

Jean Haritsxelar mintzo:

haretan, orduko zuzendariak emaiten zuten ikusterat, geroari buruz eta bigarrena Unibersitateari buruz nahi zutela jakatu.

—Geroztik, egin ahal da nolabaiteko inkestarik?

—Joan den neguan bildu nahi izan genuen ikasle eta irakasle batzu Baionan, bainan denek dakiten gertariaren ondore, ez gara bildu ahal izan. Hortakotz, urtarilaren 12an IKAS-ek zabaldu zuen inkesta xume bat. Bazkoko bakantzak zirela-ta, bildu ginen Donostiako EUTG ikastetxean 37 ikasle eta irakasle, eta biltzar haretan zabaldu genituen inkestaren erantzunak. Sei oren (ordu) iraun zuen biltzarrak, eta elkarren artean hartu genituen erabakiak, denen iritzia entzun eta.

—Zein da aurten eratzen ari den programa?

—Hamar sail dira guztiz: Linguistika-literatura, Historia, Antropologia-Sociologia, Filosofia-politika, Ekonomia, Zientzia, Pedagogia, Edergintza, Antzerki-zinema eta Kazetagitza.

Sail bakoitzeko zuzendari, berriz, ordena berean, J. Haritsxelar, R. Saint-Esteben, G. Bidart, A. Artamendi, G. Ansola, C. Arluxet, X. Mendiguren, J. San Martin, X. Irigarai eta M. Ugalde.

—Nork egin du irakasle eta gaien hautatzea?

—Horiek guziak Donostiako bilkuran hautatuak izan ziren, eta sail bakoitzak bere lana eramanen du berak nahi duen bezala.

—Nola banatzen da, batzaz beste, lana?

—Erabaki zen ere, sail bakoitzak eramanen zuela bere lana goiz guziz, hiru oren dituela horrentzat. Arratsaldean ikasle guziak biltzen dira mintzaldi baten entzuteko. Sail bakoitzeko norbaitek beharko du arratsaldeko mintzaldi bat eman, Honela ez da ikaslea egonen bere sailean bakarrik, arratsaldeko mintzaldi guziak entzuten dituelakotz. Bertzalde, arratsalde guziz, euskara batuari buruzko ikastarotxo bat emana izanen da.

—Bestelako gairik edo saiorik ere izango ahal da?

—Bai, arratsetan gai libre bat zu ere badira, hala nola bertsulariak, zinema, antzerki, kantari eta abar.

—Iaztik hona ezer aldatu ahal da bereziki?

—Iaztik honarat asko aldatu da unibersitatea. Iaz denek entzuten zizuten kurso guziak. Aurten, aldiz, espezialitateka banatuak dira goizetan, eta, arratsaldetan elkar ezagutuko dute, mintzaldiek emanen duten batasunaren bitartez.

—Nork eratzen du hau guzti hau?

—IKAS batasunak eta bereziki IKAS-eko zuzendariak. Heietan, lanik handiena egiten duena Manex Goyhenetxe da, IKAS-en idazkaria. Bertze batasun batzuek ere parte hartu dute, hala nola, «Mendeberri», «Zabal», EKT, «Euskalduntzen», «Siadeco», «Jakin», «Zeruko Argia», «Anaitasuna», «Euskal Kultur Mintegia» eta abar.

—Diru laguntzarik ba ote da?

—«Pyrénées Atlantiques»-eko Kontseilu Jeneralak alde batetatik. Horrez gainera, diru laguntza galdegin zaie banku eta lantegiei, bai euskal unibersitatearen eratzeke, bai eta beka batzuen emaitako ikasleei ere. Dirua sartzen ari da orain, eta geroxeago jakinaraziko dugu nork lagundu digun. Bertzalde, Euskaltzaindiaren babespean egina da Unibersitatea, eta Bordeleko Unibertsitateko erretorearen baimenarekin.

Jean Haritsxelar

—Zenbat ikaslek hartzen du parte Uda Unibersitate honetan?

—Iaz ehunen bat. Hogeiren bat ipar aldeko eta laurogei hego aldeko. Aurten, ez dakigu oraino, agian jaz bezenbat bederen.

—Langilerik bai ote? Edo unibertsitariak bakarrik?

—Langileak baziren bospasei omen jaz.

—Udako Euskal Unibersitate honek izango ahal du jarraipenik?

—Sail bakoitzak ikusiko du behar duen eta nahi duen lan eta azterketari jarraiki unibertsitatea bukatu eta.

—Eta ba ahal duke, urtez urte, loturarik, batasunik?

—Zer nahi gisaz, Unibersitateak biltzen ditu barreiatuak diren ikasle eta irakasleak; elkar ezagutzen dute eta bata bestea estimatzen. Ez da guti gure Herriaren batasunaren lortzeko, eta, uste dut, Unibertsitatearen helburu bat dela.

—Bestelako helbururik?

—Bigarren bat, euskal kulturari emaiten dion oldar berezia izan daiteke. Ez dut uste ikasle eta irakasleak jalgitzen direla Unibertsitate-tik sartu ziren bezala.

—Hala behar dugu, noski. Jarrai aintzina!

KOLDO OLAZABAL

DEBAKO ARTE LANTOKIA:

Gaur aztertzen ari diren lanak

Debako «Arte Eskola» —Arte Lantokiak delakoa, alegia— lanean ari zaigu etengabe, han-hemenka bide berriak urratuz, eta azken urteotako euskal mugimenduan barrena zeregin baliotsu bat ondo asko betetzen.

Bost minututako arazo txiki batek bertara eraman gaituen arren, ordubete luze egin dugu gelarik gela, Larramendi adiskidearen hitz-jario aspergaitza adi-adi entzuten.

Notiziaren gauzarik zailena —matzarena bezalaxe— hari muturra bilatzea izan ohi da. Behin bilatuz

gero ez du akaburik izaten. Hona, ba, ustekabeko berri mordoxka:

—Lehen eta behingoz ikusi ahal izan duguna, harria lantzen berriro ere hasiak direla. Zenbait hila-beteren geldidune ondoan, gogotik ekin bide diote, eta hilarriak egiten hasi. New York-etik hogeita hamar hilarriren eskaria egin berri diote. Euskal Herria artea esportatzen ari!

● Behar bada, azken bolada honetan gehien lantzen ari diren saila txartelgintzarena da, eta bero-

rren inguruan sortarazten diren lan motak, hau da, grabatu, margo, argazkigintza etab.

Sail honen usutasuna nabarmen da kale-kale ere, gero eta sarriago ikusten ahal bait ditugu debatarrek egindako txartelak, herri jaiak, uda ikastaroak, hitzaldiak, omenaldiak eta beste hainbat saio dela eta.

● Hain zuzen, oraintxe jakin dugu, Deban sortu berria den Nuklear Indarraren aurkako batzordeak, Arte Lantokiak egin zuen txartel bat hautatu duela bere burruka eta eraginaren ezagugarritzat. Oraintsu egin den azterketa batek irudi hori darama azalean, eta beste horrenbeste laster argitara emanen den bigarren informe batek (lehen, irakurleak dakikeenez, Aranzadi Elkartek egin da).

● Nuklear Indarraren aurkako lan egin behar honetan, Arte Eskolakoak ere beren laguntza eskaintzen ari dira.

Orain prestatuko den informe osotu batetan denetarikoa xehetasunak bildu nahi lituzkete, eta Arte Eskolako argazki saila Mendeta inguruko hamabi baserritako argazki bilduma bat osatzen ari da, bai eta lurralde horretako zenbait filma ateratzen ere.

● Lan antzerako bat egin dute, iadanik, Itziariko Industri-Poligono delakoan.

Lurrok lautu eta baserriok bota aurretik, noski, Debako Arte Lantokietako ekipo bat bertaraino joan zen, eta hiru milaren bat argazki atera zuen Astrain argazkilari gaztearen zuzendaritzapean. Eta ez, baserri eta soroz soilik, baserriaren bizikera osoaz baizik, hala nola tokiko baserriar peto petoak, beren tresna eta lanabesak, arkitektura berezia, ateak, serrailak, kortak, atari-buruko izenak, animaliak, lan-sistimak etab. etab. Hiltz batez, etnografia istudio batetarako hain interesgarri izan daitekeen argazki bilduma guztiz baliagarri bat.

● Notizia batek beste bat dakar eta, hain zuzen, horrela jakin ahal izan dugu azken batean diru mordoxka bat bildua dela Deban, Sasiolako Eliza eraberritu ahal izateko, eta, antza denez, Madrilen ere diru-laguntza zerbait agindu dutela. Zenbait hilabateren buruan ekin nahi liokete teilatua konpontzeari, eta, esan didatenez, museo edo bihurtuko omen da, Deba inguruko baserri-gaien museo edo erakusketara hain zuzen.

Harako museoa ez omen da gauza bitxi eta antzinako erakusketak bat izango, gaur egun, eta Deba arroan bereziki, baserriarrek daramaten bizimoduaren adiarazgarri baizik.

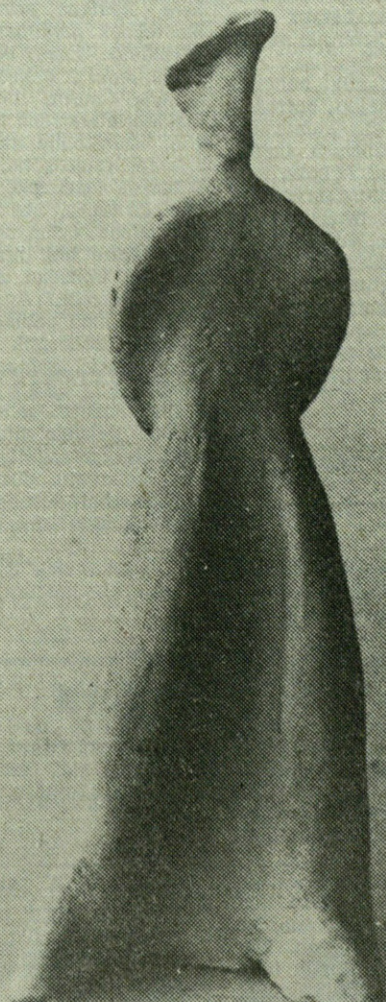
Beste zenbaiten artean Arte Eskola ere horretan arduratzen ari da, eta dagoeneko hainbat baserriarrek haren harremanetan hasiak di-

ra, bai eta 300.000 ptako. eskaria egin ere, Sasiolako erakusketarako materialik bildu ahal izateko.

● Ez dira hemen Arte Eskolako zereginak amaitzen. Oraindik orain esku artean dute trikitilarien omenaldiko txartela, bai eta bizpahiru herriarriko jaietakoak ere.

Horrez gainera, euskaraz ikasteko metodo berri berri bat moldatzen ari dira, nagusientzat bereziki burutua, hainbat biñeta desberdinez, irudi asko eta hitz gutiz.

● Beste horrenbeste, edo antzerako, Lenizko ALMEN ikastetxearen ardurapean egiten ari diren E.K.B. delakoaren lehen mailako liburua. Guztira bi mila biñeta edo, hitzik guti, irudiak ugari, diapositiba eta magnetofonez baliatuz.

Zeramika irudi bat. Hauxe patxada!

Testoa, Arrasateko irakasle talde bat gertatzen ari omen.

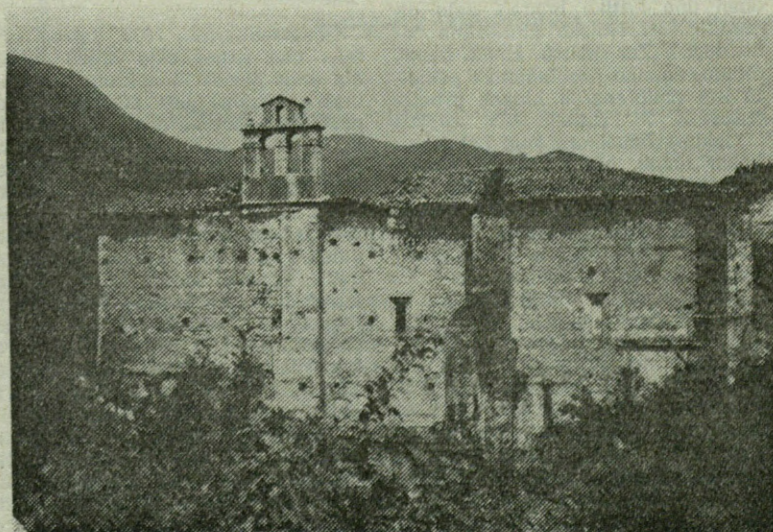
● Azkenik, beste sail berri bat —edo merri modukoa— zeramika saila dugu, Debako Arte Lantokien barrena.

Itziar neskak ikusi ahal izan dugu maisuki lanean, bai eta berorren hainbat eta hainbat lan ere, bai gauza «praktikoak» (kafe-jokoak, pitxarrak, hautsontziak, esate baterako), bai eta hornigailuak ere (irudiak, baldosak, etab.) Zenbait gauza bitxi ere bada, hala nola «puzzle» antzeko zerbait, paparreko amuletoak («tanganilloak» esango genuke Eibarren), jostailuak etab.

Zeramika lan hauetako hainbat gai, berriz, euskal gaiak ditugu, Santimamiñe, Mutiloa, Segura edo beste zenbait tokitan jasotako argizaiola, lauburu, eguzki-lore etab. Prezioak guztiz eskurakoak iruditu zaizkigu, eta benetan uste dugu, Debako Arte Eskolak merezi duela bisitatxo bat.

Dena den, joatekotan, denboraz eta astiro joan, ez dakizuen nerea gerta...

Luis A. Aranberri

Sasiolako Eliza museo bilakatuko ote?

LEHEN FILMA EUSKARAZ

BIZIBIDEA LANTZEN

Ez da oraingo leloa, aspaldikoa baizik. Asjaldidanik geure hizkuntzaren etorkizunaz kezkatu genbiltzanok, hiletak jotzeari ez baina gauzak euskaraz lantzeari ekin genion. Euskaraz bizitzea baita gure xedeetako bat, pertsonak eta herriak, hemen, euskaltasunez osatzera iritsi daitezkeen.

Azken urae hauetan, lehengoak egin izan duten lanari eskerrak, amaike lan egin da gure kulturaren alorrean. Guztion begien aurrean ditugun egia zertarako orain goraipatzen has?

Orain, dakusagunez, beste pauso bat eman dugu, haundia gainera. Filma bat euskaraz egin berria da. Euskaraz sortutako pelikula, euskaraz pentsatua eta moldatua, gaztelaniara, inglesera, eta beste zenbait hizkuntzara itzulia izan den pelikula.

Ez da txantxetako gauza. Beste erabatera ohituak bait gaude euskaldunok. Euskarara itzulitako lanak eta pelikulak ezagutzen ditugu, baina oraingo honetan, euskaratik gainontzeko arrotz hizkuntzetara itzulia dute hemen aipatutako filma.

Baina zer da pelikula hau? Zertaz ari da? Nola egin dute?

Denera 35 minututako iraupena du eta 35mmko neurritan moldatua da. Joxe Mari Iriondo hizlari delarik, gure herriko arazorik nagusienetako bat erabiltzen du: gure herriaren gizarte eta ekonomiaren egoera, eta arlo honetan eman izan diren pausoak.

Izan ere txiro eta arlote geunden industria eta gizarte arazoan. Lantegiak, lehengoak zahartzen ari zirelarik berririk ez zen behar hainbat sortzen. Bestalde, bertako diruz, lantegiak gure lurraldean sortarazi beharrean beste batzutura jo ohi zen; gure lurraldeetako iturriek beste lurraldeetako lurrak bustitzen zituzten. Gai honetaz, luzaz mintza daiteke.

Arazo hau gogoan hartuaz, kooperatibismoak eman duen erantzuna oinarritat harturik, filma egin dute, BIZIBIDEA LANTZEN deritzan lana, hain zuzen.

Gai mamitsua, gaur gaurkoa, benetan interesgarria, haintzakotzat hartu beharrezkoa. Eta kritikagileek diotenez teknikaz, mamiz eta azalez engi taxutua. Oviedoko sarietan lehen saria jaso zuen; hauxe izango da peninsulako filmen ordezkaria kanpoko lehiaketetan.

Sarritan, geure herrietan gertatzen denaren berririk ez dugu jasotzen. Kanpokoari begira egon ohi gara eta bien bitartean kanpokoaz zaleturik gelditu ohi gara. Kooperatibismoa, bere akats eta guzti, hor dugu. Lan Kide Aurrezkiak bete duen eta bete behar duen egitekoa ez da nolanahi-koa film nabertan ikus daitekeenez. Izan ere, euskaraz taxutu den dokumental honen bidez zer ikusi eta ikasi haundia dugu.

Guk, oraingo, aipatu baino ez dugu egiten. Kritikatzeko, azterketa zehatzik behar baita. Baina euskal arazoaz bete-betean, zer ikusirik duen zerbait euskaraz eskaintzen diguten filma dela jakiteak, erre hauek idaztera eragin digu, bestek ere honen berri jakin dezaten.

Dagoeneko Arrasaten, Gasteizen, Zumaiñan, Iruinean, Barakaldon eta bestetan eskainia dute. Ea, bada, euskaldunek euskaraz ikusteko zoria izaten duten.

M. U.

JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIA

URTIETAN LAN OIETAN OITUA
BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

Hernani, 4

DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Choquetia

Geteria, 10 - Urrutizklaria: 417751 - Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

lazkano

HERRIKO ARAZO BATZUK

Bai, gaurkoan herri honetako arazo batzuekin natorkizue; badakit, askotan, bakoitzak bere etxean nahiko lan izaten duela, baina gaur dakazkidan arazo huek, guztientzat argigarri izan daitezkeela, pentsatzen dut.

Gaur aditzera eman nahi ditudan hauek ez dira atzo sorturikoak, baizik aspaldidanik pil-pil dabilzan gorabehera batzuk, eta berak garbi azaltzea da ene asmorik nagusia.

Direla urte batzutaetik honera, izan dugu herri honetan borrokarik asko, herrikoen eta agintarien artean; gaurkoan bizpahiru puntu bakarrik aipatuko ditut honetaz.

Egin diren eta egiten diren batzarreetan zehar: ene iritzian garbi dago; herriko guraso edo kontzejalak erretzera bortxatu alegia, euskal gizagintza murriztuz.

Eta herri honen beharretan saiatu dira kontzepak sutsu hauek lan eta lan erretzeraino; halaz ere, heuren indarrak emateko prest izan ditugu, noiznahi, gure herrian.

KONTZEJALAK ETA BERE BATZARREAK

Orain esan ditzadan batzarretako gertakizun batzuk; guztiok dakigun bezala, urte honen haseran izan genituen, kontzejal berriak hautatzeko hauteskundeak; ordutik honera oso batzarre guti egin da; hain zuzen, Apirilean izan genituen urteko jaiak, eta hori zelako egin zen zenbait batzarre.

Aspaldidanik badute herri honetan, batzarretara berandu deitzeo pribilegio harrigarria; ohitura ez galtzeko, hiru edo lau ordu lehenago deitzen hasi zitzaizkien agintariak kontzejalei.

Hori zela eta hauzitara jotzeko erabakia hartu zuten bertako kontzejal batzuek, eta horretarako, hainago deitzeo eskatu zioten, berriko kontzejalek zortzi egun lehelela batzarretara ez zirela joango esanaz.

Halaz ere eskakizun horri jaramonik egin ez ziotela ikusirik, hauzi bat prestatu zieten agintariei; horrela egon dira batzarrerik egin gabe, apiriletik uztailerarte, esan bezala.

Euskal politiko-sozial kontextuan ikusten baldin badugu lan hau, konturatu behar dugu, instituzionatze lana hartu behar dugula luzarorako; bestela, inoiz ez gara ametsetatik aterako.

Herri honak beti izan du zerbait egiteko zailtasuna, baina honek ez du esan nahi aurrera berdin jarrai dezakegunik, baizik euskal instituzioen alde lan egin behar dugula, kasu honetan herri mailan, alegia.

Euskal Herriak izan dezakeen zapalkuntza handia, legearena da; biltokiak, ikastetxeak, ikastolak, haurtzaindegia eta abar, hau dena, legepean jartzea alegia, dena baimez egin beharra alegia.

Beraz, gauden erne; euskal instituzionatze aldera saiatu behar dugu; bestela gureak egin du.

TAUKI

EUSKARARIK EZ DAKITENENTZAT IKASTARO BERRIA

Joan den apirilean, «Euskal Irakasle Titulu»-tarako azterketak egin ziren Loiolan, Euskaltzaindiak antolatutik.

Lazkaotar sei han ziren: Mikel Antton Barandiaran, Jose Andoni Leunda, Miren Gurutze Intsausti, Mikel Usabiaga, Pepi Aruabarrena eta Sabina Arruabarrena.

Proporzioan harturik, Lazkaorako sei asko delarik ere, ezin esan gehiegi denik, erabat harturik; batez ere, oraindainokoa inor gutxi izan dela kontutan hartuz gero. Ze, Lazkaon, herriaren alde lan egin behar dela dioen kopuruari bagengozkio, hamaika apuntatuko genuke behatzek azterketarako gertu behar lukeenik. Baina...

Eta jakina, honela datozkigu gauzak gero. Institutoan edo beste nonahik euskara eman behar dela, eta betikoeak behar dute leporatu zama.

Alabaina, ez da guztia hori. Lotsa ere ematen du esateak. Baina,

hor doa. Ikastoletako Junta batzarretan euskaraz egiteko gauza ez direnei, ez zaie burutik pasa ere egiten euskara ikasi behar luketenik.

Horrela, nola harritu, oraindik orain, ikastoletako batzar nagusi-nagusi batetan hau gertatu izanaz? Alegia, norbait eman ziola buruak euskaraz hastea erdaraz ari ziren batzarrean, eta erdi-txistuka hasi zitzaizkiola, erdaraz egin zezan eskatuz? Ikusten ari naiz, bai, oraindik heldu behar dugula, ikastola batzarrean, «hable cristiano» entzutera.

Bai. Jende asko eta asko, eta oraindainokoa baino gehiago, euskara ikasteaz ardura ez badadi, ikustekoak gara handiagoak!

Hobeto esan, ikusten ari naiz (irudimenez), geure ikastolak, hizkuntzari buruz, beste eskolotako makineria tzarrean integraturik. Izan ere, «zer balio du euskarak herriaren iraultza bidean»!?

Barrua lasaitzeko eta bakeatzeko eta xuritzeko, eta lanik egin nahi ez denean, ezkerreko galtzarbe beretik atera ohi dira «arrazoiak».

Hodei beltzeko zerua margotzen dutela lerrook? Agertuko ahal diote bati baino gehiagori, haurrentzat ez-ezik, euskararik ez dakiten guztientzat ere, gainean dela ikastaro berria.

Eta, ahanzi gabe, bejondaizuela euskal irakasle titulua eskuan duzuen lazkaotarroi!! Eta lanaren lanaz kolkortatu duzuen nori jalki izango ahal duzue. «Euskara, jalgi hadi plazara»!!

METAL-ITTURRI

segura

SEGURAREN ETORKIZUNARI BURUZ

Udak ekarri ohi duen atseden esperatua etorri eta gero, herriaren azterketa bat egiteko asmoarekin natorkizue.

Gure herrian bizi garenontzat, zer esan nahi handia du Seguraren egoerak, baina oso gutxi dira atseñen pixka batekin Segurak izan dezakeen etorkizunaz pentsatzen jarri direnak. Asko gara, bestalde, Segurak aintzina izan zuen garrantziaz harro mintzatzen garenok. Kondairan zehar herriak izan dituen garrantzia eta aberastasunak goratzen ahailegindu garen neurrian, ez gara arduratu egungo bizitzarako herriaren etorkizuna prestatzeaz. Garai bakoitzak, estruktura berriak sortzen ditu, eta etorkizunari begira bizi den herria, prest egon behar du estruktura hoiek bereganatzeko, bere nortasuna galdu gabe.

Gure herria, jauntxoan menpean egon da, kondairan zehar; zapalkuntza ekonomikoa ezarri diote herriari. Gizaldi honen haseran moteldu egin zuten bere desarrolloa, industrializazioa ukatuaz. Beraz nekazaritza izan da orain dela urte gutxi arte gure herriaren ogibide bereziena. Azken urte hauetan, denok dakigun bezala, herriar gehienak kanpoko lantegietara joan beharra izan dute, gure herrian lantegi gabeziak bultzatuta.

Bainan, gaurregun, ez dira herriko jauntxoak bakarrik nahi duen bat egiten dutenak. Gure herriak izango duen etorkizuna, kanpotik inposatzen ari dira. Segurak bizi duen une kritiko honetan, zein da gure iritzia? Nolako etorkizuna nahi dugu? Zer pauso eman behar oitugu, egungo problematika gainditu eta ondorenaren bideak prestatzeko?

Galdere hauei erantzun bat eman behar diegu, eta hortarako herriaren analisis sakon baten beharrean gaude. Ni, ez naiz gai, analisis sakon hori egiteko, baina azaletik bederen, nere iritzi kritikoa eman nahi dut, egoera honetaz.

Denok dakigun bezala, badira bi urte «Consejo de Ministros» delakoak, Segurako maduran, pantanoa finkatzea erabaki zuela. Jakin dudanez, planoak egiten hasiak dira. Teknikoen iritziz, erabaki hori ez omen dago aldatzerik, nolabaiteko oztupo teknikoak sortzen ez badira. Badira gure artean ere, proiektu hau ontzat ematen dutenak. Ene ustez, heuren ametsak optimismo itsuenean finkaturik daudela, pentsatzen dut.

HIRU BIDE

Proiektu horren aurrean, hiru irtenbide ikusten diot Segurako herriari, eta posibilitate hauetaz mintzatuko naiz.

a) Herri residentzial bezala.

Egunkari batean irakurri nuen direla egun batzuk, Gipuzkoa pake leku eta «parque natural» delakoen beharrean aurkitzen dela. Aukeratuako herri bat, Segura zen. Guri, ez digu inork galda, onartzen dugun ala ez. Edozein moduz, badira gure artean ere, Seguraren etorkizuna hor dagoela pentsatzen dutenak, eta ene ustez fundamentu handi gabe. Jakina dugu, gisa hontako Segura bat antolatzeke, millo bat peztako inbersioak behar direla bizi-lagun bakoitzeko (jolas-leku, jate-txite eta honelako serbizioetan). Nundik irtengo da diru hau? Ez noski Seguran bizi garen langileetatik. Bestalde, honelako estruktura batek, ez die erantzuten Segurako gizonok ditugun beharrei. Beraz, irtenbide kaxkarra ikusten diet orain eskoletan dabilzan gaztetxoei, batzuen asmoak betetzen badira bederen. Nor arduratzen da etxeak eta lurrak galduko dituzten gizonen?

Lasai-lekuak, pantanoak eta abar behar ditugula? Inork ez du hori ukatzen, baina inori kalterik egin gabe sortuak izan daitezke.

b) Herriaren hustutzea.

Pantanoak, bere inguruan bizitzeko kondizio desagokiak sortzen badiu (lokatzak, lainoa, euliak eta abar), herriko bizi-lagunak aldegin beharrean gertatuko gara. Nork aseguratzen digu hori ez dela gertatuko? Hontaz badira esperientzi trasteak, beste herri batzuetan.

d) Herri industrial bezala.

Hau da hirugarren posibilitatea, eta ene ustez denetan onena Seguraren etorkizunerako. Zalantzarik gabe, hautamen honek, egun Segurak eta inguruetako herriak dituen lan gabeziari erantzuna emango lioke. Gazte asko dabil, egun, ikastetxe profesionalean, eta leku bat beharko dute laister lantokietan. Orain bertan gazte asko dira euren ofizioako lana aurkitu ezin dutenak, eta beharrak eraginda edozein lanetan dihardutzen dute.

Gerta daiteke Segurarentzat eboluzio industrial bat (bizilagunen beharrei erantzuna emango diena), herriak egun dituen beste balore batzuk aldatu gabe.

Udaletxeak eman beharko lituzkeen pausoak agertzea ausartuko naiz.

Lehenbait lehen plan generala egin behar litzateke, estudio sozio-ekonomiko bati lotuta. Zegama, Zerrain eta inguruko beste herriak egoera berdintsuan aurkitzen direnez, lotura bat egon behar du herri hauekin lanean hasitakoan. Herriak jakin behar du lan hauen berri.

Pauso hauek orain ematen ez badiugu, alferrekoak izango dira gero malkoak. Nahiz eta kanpotik inposatu gure herriarentzat etorkizun bat, gai garena uste dute beste bide batetik geure beharrei erantzungo dien etorkizun bat prestatzeko.

Guk dugu hitza.

HARKAITZ

ondarrabia

JAIK

Ondarrabitarrek 1638 garren urtean oso gogor ekin omen zuten eta etsai guziak menperatu. Aurten, urtero bezala gure aurreko haien pasarte ospatuko dugu hilaren 8an, baina egun hori oso militarizatu dagoen ezker, hilaren 11an beste era batera oroituiko ditugu gertakizun haiek.

Goizetik txistulari mordo batek kalejira alai bat eginaz gozatuko gaitu. Eguerdi aldera berriz txistulari hauek konzierto bat eskeiniko digute, eta honekin batera Xalbador, Lazkano, Lizaso eta Aguirre bertsolariek euskal herriko ahoko literatura berrituko digute ohitura duten azkartasunez.

Arratsalde berriz ez da entzun eta ikusteko izango, denok parte hartzeko baizik. Alamedan erromeria izango dugu. Txistulari, Trikitilari, Txaranga, Dantzari eta beste talde batzuk lagunduko digute gure alaitasunean. Bola eta Toka jo-

lasteko eta taberna bat jan edateko izango ditugu bertan. Alaitasunez beterik igaro dezagun egun hori eta jantzi gaitzen denok arrantzale edo baserriar bezela, egunari ahal den euskal kutsu gehiena erantsiaz.

JAIETAN URRUTI

Gure herriaren izena eta bere «Kanttua» ez dire azaldu lerro hauetan azkeneko hilabetetan. «Nai duenak ahal du» esaera ez da beti egia. Denak nahi genduke herriko jaietan parte hartu, baina ezin. «Kanttu» horren itzala noiz arte izango den hil honen 27an erabakiko dute. Itzal hori ahal denik laburrena izatea nahi genduke, eguzkiaren argia denok maite bait dugu.

JAIO BERRIA

Abuztuaren 30ean jaio zitzaigun Xabier Agirre eta Ana Mari Sagarzuren lehenengo haurra. «Alaitz» jarri omen diote izena. Zorionik berroenak bialtzen dizkiegu.

L. A.

lezo

DON INAZIORI OMENALDIA

Irailaren lehenengo egunean, Bixintxo egunez, eskainiko dio Lezoko herriak Don Inazio Esnali hain merezia duen omenaldia. Goizeko 11etan, meza nagusia; 12,30etan, Goiko plazan, pelotari, bertsolari, dantzari eta txistulariak; 14,30etan, Arretxenean, herri-bazkaria, tartean bertsolari eta otxoteen jardunaldiak dituelarik.

Inork galdetuko balu zer dela-eta egiten zaion omenaldi hau, galde biezaie izan ditugun antzerki —eta kanta— taldeei, edo inun kantatzen duenari solfeoa nork erakutsi dion, galde beza Olentzerotan kantak nork erakusten dituen, galde biezaie Allerrun edo Ikastolan haur guraso eta zuzendariei, edo nun-nahi, eta erantzuna aguro jakingo du.

Hauk denak apaizgoaz gainontzekoak (ez dut uste apartekotzat har litezenik, baina tira) eta ageri direnak. Ikusten ez direnen artean, zenbat laguntza, zenbat fabore; beti prest.

Ez dut uste Lezok berehalakoan ahaztuko duenik, ez luke ahaztu behar bederen, asko zor bait dio. Mila esker, Don Inazio!

GURASO ELKARTEAREN KOLEJOTIK

Honoko ohar hau jaso dugu, Z.A.-n bere berri emateko:

«1973-74'ko kursoa amaitzen dohalarik eta 1974-75'ko kurso berria hasi baino lehen, bere semeentzat kolejo honetan lekua erreserbatu nahi duten guraso guzietan, komunikatzen diegu eman ditzatela beren izenak hemen behean datorren leku eta orduean:

Lekua: Sendi gurasoen elkarteko kolejoan.

Ordua: Arratsaldeko 4.etatik 6. etara eta goizeko hamarretatik hamabietara (10-12).

Egunak: Abuztuko 19tik irailaren 2.ra (bi egun horietan ere bai).

Matrikula irailaren 2.an itxita geldituko da.

Kolejo'ko Batzordea.

BETIKOAK

Orain atzeko kamioa konpondutxa dagoela, Donibanerako bidea egun batetik bestera irekiko dutez gero (baranda eta besterik gutxi falta da), bat baino gehiagok pentsatuko zuen zer esanik gehiago izango ez dudala, baina bai zera!

Lehenbizi telefonuekin hasiko naiz. Herri guzian ez dago kabina txar bat ere, eta gutxienez urbano eta interrurbano bana behar ditugu. Badakit aiantmentuak eskatu zituela, baina kontxo, noiz arte?

Eta gero piszina bat; mutikotan Kaian egiten genuen igeri (orain arratoiak ere alde egiten dute han-

dik), gero Puntalean (kaia berria egin zuten), gero Errotetan (Ter-mika egin zuten eta gaur egun Pasaiaiko Puntetan ere batzutan nazka ematen du uretan sartzeak zikinegiak daudelakoz. Hau hola dela, igeri egin nahi duenak, udaran denok, Ondarrabiara edo Donostiara joan beste erremediorik ez du, eta autobusak, trenak, komunikazioak onak balira, gaitz erdi; baina gaur dauden bezala daudela...

Komeria honen aterabidea hau da: piszina bat Lezon. Ameskeria dela? Zergatik, ordea?

SISTIAGANEKO BELLOK

arrasate

DEIADARRA

Orain gutti esaten genuen bezala, Irailean euskal ikastaro bati hasera emanen zaio. Nahiz eta herri osoan zabalkundea eginda izan hemendik ere ikutu nahi dugun gai hori.

Eratzailleek, ikastaro honen fruitua, herriko jende guztiari irits da kiola nahi dute. Erdal eskoletako ikasle-irakasle, ikastolako guraso, ikastolarekin harremanik ez dutenei, hitz batean, pertsona guztiak eskeintzen diete hastune hau.

Herrian bertan eta bai hauzotetan emanen dira ikasgaiak. Izena ematerakoan fitxa bat-edo bete beharko da, Fitxa hauekin, irakasleek, nolako taldeak egin, jakinen dute. Izena emateko bai ikastola, bai hauzoko hezkuntz taldearengana edo IRE liburutegiara joan liteke.

Orain arte eman diren ikastarotetan hutsune bat edo beste garbi ikusi da. Ikastolako haurren gurasoek ez diote deiadarri behar zuten bezalaxe erantzun. Haurra ikastolara bialtzea ez da nahikoa, egoera (triste) baten kontra burukatu nahi dugunean. Guk ere geure bultzada eman beharko diogu egoera horri, bestela egingen dugun guztia alferrik izanen delako.

Heziera guztiontzat da, eta ez bakarrik, batzuentzat. Zer pentsatuko ote du gure seme batek ikastolatik etxera eta gero, euskal gai bati buruz galdera bat egiten digunean eta guk, GURE EZJAKINAGATIK, erantzun ez diogunean?

Beraz, aurreruntz eraman beharko dugu geure barruko eta izkuterik den nahi.

Baitugu! Alferkeria, askotan, asmoa baino indartsuagoa dela gertatzen zaigu, eta harek ez digu hau, pentsatzen dugun bezala, egitea uzten.

Bakoitzak, orain erantzun behar du. Ikastaroaren ateak zabalik daude... gure zai.

BASERRIA

Udan euskarazko praktikak egiten diren leku aproposak badaude Euskal Herri osoan. Baina gaur, nere gogoan, baserria dut. Baserrirrunta. Zenbat euskaltzalek pasatu du aurtien bere oporraldia hola-ko batean? Gure hizkuntz maitea eta kaleko jendeari ulertzeko hain zaila zaion hango bizimodua batera ezagutzen eta erabiltzen.

Baserrirrun, gaurregun, mesede handi bat egiten dio euskal jende multzo bati, «irakasle» aldetik. Baserrira gure gauro herri eta hirien oinharria dugu. Handik irten da gaur kalean bizi den hainbeste jende. Eta guk, zibilizazioaren neurria, askotan ahazten dugu. Baina oraindik —urte askotarako izan dedila—, ikasgaia ematen digu.

Kaletarren eta baserriarren harremanak estuagoak egin ditzagun. Denok elkar behar dugulako. Hemendik gure agur eta esker berroenak beren baserrietan euskarazko klaseak ematen dituzten baserriar-irakasleei.

BATZU

—Arrasaten ere, Debako Nuklear Etxeari buruz hitzegitea, garrantzi handikoa zatekeela uste dugu. Herriaren arazoa da; beraz, beharrezko argibidea behar du. Nork antolatuko du?

MENDIAGA

errenteria

IKASTARO BERRIA

Joan zaigu uda. Orain ikusten hasiko gara, umetxoak zorro berriak eskutan dituztela alai eta pozik ikastolako bide-aldean doazela. Txikiak, lehenengo aldiz doazenak, haiek kezkatu joango dira, pentsatuz «zer ikusiko ote dugu» Nola, ote dira ikastola, andereñoak, lagun berriak? Haiek dudarik gabe, beren baitan kezka haundia izango dituzte, sarreran, batzuek negarrari emango diote, besteak malkoak kontu egin eziñik han sartuko dira.

Gure herrian gutti gora behera ehun ume izango dira lehenengo aldiz joaten direnak, danera zazpi-rehundi gora osatuko dute ikastolan dabilzan ikasleak.

Egia da gaur egun ikastolak arazo asko dituztela, era guztietakoak. Errenterian ikastola berria egiten ari dira, Añabitarten, benetan gogor ari dira lanean aurrera ateratzeko.

Hortaz gainera ezin ahaztu dezakegu; gure ttikiak behar duten gaina euskal giroa aurkitzen ahal dute gure artean? Ez ahal gera askotan euskal familietan, senar-emazte artean, senide-arte, lagun-arte, eta abar erderan bidez mintzatzen? Ez ahal dugu batipat gure inguruan eta umetxoaren inguruan erdera erabiltzen?

Ez ahal gara konturatzen, gure umeen heziketarako oztopo haundia direla?

Gure umeak, benetako euskal gizarie baten barruan hezi nahi baditugu, guk hasi beharko dugu euskara eta euskal-kultura lantzen.

Ez ote dugu ba kursoaren hasieran gauden ezker asmo onak hartu ta, gure hizkuntza ta kultura lantzen joan behar?

Ia ba, saiatzen garan, kezka hori hartuz gure umeen eta herriaren onerako izan ditezten.

ANDRA-MARI, TALDEA

Ezin utzi dezakegu aipatu gabe, gure herriko talde hau, benetako saio zoragarria eman izan dute gure inguruko herrietan, eta horain azkenik «TORREVIEJA»-n, irabazle gelditu da. Hemendik, luzatu nahi diegu gure zorion beroena, talde hau osatzen duten guztiei eta bereziki bere zuzendari Jose Luis Ansoñenari.

ALFABETATZEAREN IKASTAROA

Igaz «Gau-Ikastola» eratutik gure herrian eratu zen «alfabetatzearen ikastaroa» bertan inguratu ginenok, pozik gelditu ginen, konturatuz euskara idazten ez genekegula eta penagarria zela gure hizkuntza gehiago ez ezagutzea.

Ia ba, antolatzaileak, beste horrelako ikastaro bat antolatzen duten eta era berean herria saiatzen den erantzun on bat ematen.

MAHASTI

bergara

OPORRAK

Aspaldi ontan ez degu izan aukerarik, gure kronikatxo au argitaratzeko. Opor egunak izan ditugu.

Gure erri au ifioiz baiño jende gutxiagorekin geratu da, ifioiz baiño jende gehiago geratu atera da. Batzuk osasun billa eta beste batzuk eguzkia artzera.

Uste degu, oitura berri au, Euskal-erriko erri geienetara zabaldu dala. Legazpin beintzat, ala izan da. «LA VOZ DE ESPAÑA» egunkarian, bertako berri emailleak jartzen duanez, Legazpi, egun auetan, «Cementerio Viviente» izan omen da.

ERRIKO LANAK

Oraingo ontan eskerrak eman bearrean gera gure Udaletxeari, San Antonio eta Martoka bitartean kale-egal bat irekitzea erabaki bai-

tu. Beste orrenbeste O.P. Mugarri eta Irukurutzetako bide-biurak zabaldu eta txukundu dituelako. Bertako zubian gertatzen diren ezbeharrik ikusita, zerbait erabaki dezatela, eskatzen diegu.

OPORRAK ETA LANKILLEAK

Eunen bat lantegitako langille batzuen iritziak jaso ditugu oporraldi auei buruz. Bergarako eun lantegik euren «Convenio Colectivo» delakoa, Bartzelonakoa ofiarriztat artu dutenez, oporketak laburragoak azaltzen dira. Eta, jakina, emengo langilleak gainontzeko lantegitakoak baiño aste bete leenago laneratzera beartuak daude.

Bartzelona emendik urrin dago, arazoak eta emengoak ez dira berdiñak, eta ezin gintezke gai ontan molde berdiñetan ibil.

Auxe da pentsatu eta asmatu deguna: zergatik konbenio ori Las Urdesen ez egin?

OSINTXUKO JAIK

Osintxuar jatorrak beren erriko jaiak ospatzera doaz. Eskuetara zai-gun egitarauak, euskeraz eta erderaz txukun eta garbi argitaratua, jai onak dirala erakusten du. Asi eta larunbatean eta asteartearte daretik izango baita.

Bergarako «Aspeltuarte» txaranga, «Egan» dantza taldea, sokamuturra, txistulariak moto-cross, Endañeta, aurren marrazki leiaketa, euskal jaialdiak, kukañak, eta abar.

Ea, ba, osintxuarrak, jaialdi on batzuk igaro.

MENDIKOI

idiazabal

SAN INAZIO JAIK

Aurreko urteetan bezala aurten ere bailara honetako pestak oso egoki eta alaiak izan dirala aitortu behar. Izan ere horrelako ekintza batean gazte eta zahar alkatu ziran bezala alkatu ezker, pesta jator batzuek garantizatuta gelditzen dira. Eta jendeak ere jator erantzuten du ateratzen diran txanponaren elburua herriko ikastola dala jakitean.

Jendetza ederra bildu zuten ekin-tzak hauek izan ziran: Bertsolariak, dantzari eta txistulariak, soinujo-leak, tiro plotoa eta mus txapelketa. Eskerrak ematen diogu, ekin-tzatan parte hartu zutenari eta batez ere pesta bikain hoek antolatu dituzten guztieri.

ZAHARREN OMENALDIA

Jakin degu Guraso Elkarteak lanean hasia dala herriko zaharrei omenaldi eder bat antolatzeko asmotan. Iraillaren 21 eta 22 aurretatu dituzte hortarako. 21an, illunabarrean jaialdia Guraso Elkartearen lokalean. 22an, hamaikaterdietan meza, ondoren bertsolariak eta ordubietan bazkaria AMPO'ko jangelan. Arratsaldean bertsolariak eta erromeria. Uste degu egitarau polita dala eta zahar asko izango dirala animatuko diranak.

BERTSOLARI TXAPELKETA

Zepai zanaren omenez antolatu ohi dan bertsolari txapelketa ere martxan dagoela jakin degu. Aurtengoa laugarren Zepai saria izan-tsolariak parte artuko dute. Iraillago da, eta bigarren mailako berren 22an eta 29an, eguerdi eta arratsalde izango dira bertso saioak, eta bertsolari gazteen irten-bide eta jendearen gogoko izango dirala uste degu saio hauek. Bai bertsolari eta berdiñ herriak harrera hori egin beharreko ekintza dala uste degu eta aurreko urteetakoak baiño hobea irten dedin eman dezagun gure laguntza.

OPORRALDIK

Langille gehienak beren udako jaiak pasa ondoren, berriro lanean hasiak dira, laster berriz ikastolak ere irekiko dituzte ateak, honela goaz konturatu ere egin gabe zartzen, hala ere poza ematen digu, guk izan ez genduan giroan gure haurtxoak hezitzen ikusteak, garai batean larri asko ibilliarren, gaur bere nortasuna baduala ikastolak lasai esan genezake.

AXARI

Irakurleak mintzo

«ZERUKO ARGIA»-REN 596-597 ZENBAKIAREN LEHEN HORRIALDEARI OHARTXO BAT

NUKLEAR MAPA DELA-TA

Arretaz jarraitzen ditut bai «Zeruko ARGIA»-n eta bai «ANAITASUNA»-n diren nuklear kutsadurari buruzko lanak. Ez naiz ni gai horretan bat ere trebe, ezjakin soil bat baizik, baina hala eta guztiz poz handia dut, kasualidadez baino ez bada ere, Ispazter-koaren berria altxatzea. Gogoratzen naiz nola joan nintzen Eusebio M.ª Azkueren ospakizunak prestatzera Lekeitiora; bide batez, beste txori bat hil nahiaz Ispazterko Udaletxera joan nintzen hango berri batzuk jasotzera «Gaceta del Norte»-n argitaratzeko. Bertako Sekretarioak esan zidan, Ogellako hondartzan nuklear zentrala jarri behar zutela, eta herritarren legeko iragar ohar epe horretan zegoela. Planurik baduzu? — galdatu nion — Ez, ez dute bidali. Hala egiten dira gure mundu honetan gauzak. Gogoratzen naiz, baita, nere berri kaxkarra ez ateratzeko nolako ahaleginak egin zituen indar etxe handi bateko injenieru batek. Eskerrak zuzendariak jaramonik ez ziolako egin, eta agertu zen. Harrezkero Arkitektu Kolegioak eta bestek burukatu dute horretan.

Baina, beste zerbait esatera nator gaur Zeruko ARGIAren plaza honetara. Oso asko gustatu zait Zenbaki horretako elkarriketa. Hala ere mapari hutsune nabarmen bar aurkitu diot, haxe da: Deba, Ispazter eta Lemoizko nuklear zentralen eraso esparruak dakarzi bakarrik mapak, eta beste bi ere badira Euskal-Herri honen baitan. Bata Tuteran Ebro hibaian egitekoa dena, eta bestea, eginda dagoen bakarra, Santa María de Garoña-n, Tobalina haranean. Hau, nahiz eta gaurko Euskal Herriatik kanpora egon Arabako Hego-Mendebal ertzeko mugatik bost kilometrora bakarrik dago!!! Funtzionatzen gainera, 460.000 Kw. indarrekin eta handitzeko ustetan.

Beraz, Euskal Herriari Iparretik itsashegian hiru nuklear zentral jartzen badizkiote eta Hegoaldetik beste bi, Mendebal eta Ekaldeko bazter bietan, hiru eta bi bost direnez gero, hain argi zetorren mapa horren itxura beste bat litzateke: goitik behera eta behetik gora arraiatz betea. Mapa hura hain trebe egin zuenari beste berri bat egiteko eskatuko nioke eta ikusiko zenukete... lau aldetatik josita.

J. L. LIZUNDIA

Udako Euskal Unibertsitatea

Abuztuaren 20an, hamar kidez goiti bildu gara, Donostian, aurtengo Unibertsitaterako ekonomi sailaren muntatzeko.

Iraillaren 6an eta 7an finantza sailak edo Institutuok Euskal Herrian, «Euskara eta lantegia», «Ekonomi hiztegia», «Industria Euskal Herrian» eta abar izanen dira.

BESTALDE MAHAI BIRIBIL BAT

«Hego Euskal Herriko industria nola zabal Ipar alderat». (Ahal delarik Cámara de Comercio edo Chambre de Commerce, bai eta Kooperatiba mugimenduarekin munta mahai inguru hau.)

(Iraillaren 9tik harat ahalet)

ARRANTZA gaiaren inguruan ere beste mahai biribil bat antolatu nahi litzateke Sabin Larrea, eta Getaria, Ondarrabia, Donibane Lohitzuneko arrantzaleen kofradien ordezkari batzuekin.

IV Bururatzeko: Kutsaduraz, zientzia sailean, antolatzen den mahai inguruan ere parte hartuko dute ekonomi taldekoek.

Eta nahiz ez dugun alde honetan hori aipatu, gerorako ona litzateke Historia eta Arteak sailekoekin ere mintegi bat egitea, gure herriko historia ekonomikoaren aztertze.

Mintzaldi horiek denentzat probetxugarri izan daitezten (Bereziki hiztegi kontuan), liburuxka edo ager-kari batean hauen publikatzea eskatu izan da. Besterik gabe, Donibane Lohitzuneko bilerak arte.

Ekonomi sailaren izenean,

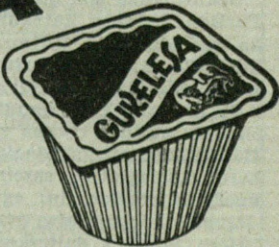
R. KANBLONG

YOGUR

GURELESA

GOGOZKOENA

CAJA LABORAL POPULAR

(LANKIDEEN AUZO-AURREZKI ONTZIA)

— DIRU - PRESTAKETA ELKARTEA —

Aurrezki kutxa onen laguntzak: — gizarte-saillean
— diruketa-saillean
— lantegi-zuzendaritza saillean

ZUK AUERRERATUTAKO DIRUAREN BIDEZ, LANGILLE ASKORI, BERE LAN-SARI
PREMITIK IRTETZEKO BIDEA SORTUKO DIEGU

Laguntza ezin obeak, etekin eta irabazirik aundienak eta illeroko sari ederrak eskeintzen ditugu

Gure landolak erri auetan idikiak dauzkagu:

Mondragol	Zumarraga	Bilbo	Ermua	Mungia
Aretxabaleta	Elgoibar	Legazpia	Eskoriaza	Yurre
Elorrio	Markina	Irun	Izarra	Bermeo
Barakaldo	Bergara	Durango	Ondarrabia	Lasarte
Ondarroa	Altsasua	Amorebieta	Galtzaraborda	Enenderian
Andoain	Eibar	Azpeitia	Lekeitio	Santurce
Plazentzi -Soraluze-	Tolosa	Ernani	Llodio	Zumaya
Ofiati	Pasa San Pedro	Zarautz	Recaldeberri	Donostia
Ormaiztegui	Erranderi	Sestao	Agurain	Iruña
Beasain	Billabona	Ordizia	San Andres	Deba
Gernika	Gazteiz	Antiguo -Donostia-	Azkoitia	Anzuola

ELIZAREN BERRI

APAIZ EZKONDUAK,
OTOITZA, ELIZA...

Apaiz ezkontuz mintzo garelarik, bereizketa egin beharrean gara lehenik. gauza bat da, askok Elizan nahi lukeen apaiz ezkontua (apaizgintzarako ordenatuko litzatekeen ezkontua alegia), eta beste bat, apaiz izan eta ezkontzeagatik apaizgintza eragozten zaiona.

Nere lerro hauetan, bigarren kaso honi nagokio. Apaizgintzan lanean ari eta, halako batetan, nork berak bakarrik dakikkeen prozesoren ondorioz ezkontzera jo duen apaizaz.

Zein da honelako apaizen egoera gure Elizan? Gustora jasoko nuke Euskal Herrian kaso horretan ditugun apaizen aitorpenik. Gehiegi eskatzea ote litzateke?

Bileretan, lanean, kezkatzen ibili izatek, ezagun edo adiskide edo-eta ezegzagun zaituztedanok doakizue nere galdera: zer deritzazue zuei buruz Elizak (zuzendariek nahiz bestek) izan duen eta duen posturaz?

Badaezpada, ordea, alde aurretik esan behar dizuet: ez natzaizue zuek esan edo idatzi guztia publikatzera konprometitzen (idazleok ere geure mugarririk izaki). Baina, zuen aitorpenek, samariar onaren parabola (Lukas 10, 29-37) antzeko gauza asko agertuko lukeelakoan nago.

Agian, haatik, ene enbidoari ez diozue funtsik aurkituko. Ez nintzateke harrituko, ez eta suminduko ere. Nork geure mundua bizi bait dugu.

Baina, natorren harira. Gaur, beste bide batetik nuen jotzeko asmoa. Honatx. Berri-berria ez den, baina ez eta hain zaharra ere (urte honen haserakoa edo), liburuaz mintzo nahi nuen; apaiz ezkontu batek idatzi duenaz. Berriro, gaur etorri bait zait liburu horren oihartzuna belarrietara (hobeki esan, begietara).

Jean-Claude da apaiz ezkontua. Parisen, helduen katekumenutzarako zuzendari zen. 1971an, udan, ezkontzeko asmoa agertu zuenean, zarata handia ateratu zuen. Ezaguna bait zen oso. Izen handiko liburu-rik ere argitara emana zuen, bada. Baina, ezkontzera doala esatean, bere apaizgintza saminez uzten duela adierazten du: egungo Eliz-legepean, apaizgintza eta ezkontza batera joan ez daitezkeelako.

Baina, ez da guztia horretan amaitzen. Eliz-legez, apaiz batek ezkontzeko, dispensa behar izaten du, eta Erromatik ukatu egiten diote dispensa hori. Gure apaizari ez zaio beste erremediorik gelditzen: herri-legez (zibilez) ezkontzen da, eta horretan jarraitzen da oraino ere.

Honetan ere, inolaz ere, nork bere mundua. Ezkontu nahi duen apaizari, dispensa eman ala ez, zein kriterio darabilte ERROMA aldean? Zergatik eman bati eta besteri ez? Barreau-ri eta beste zenbaiti, eskatu arren, ez bait diote eman. Nere aldetik, jantziagoren batek argitzen ez nauen bitartean, airean dagoela esango nuke hori.

Baina, besterik ere badelakoan nago. Eta da, Elizan, ez-ikusia edo ikusi nahi-eza ez ote zaion egiten apaiz ezkontu askori. Eta baztertu nahi horri goi aldetik ongi eutsi nahi zaiola esango nuke. Zeren, hartu izan den zenbait posturak ongi baino ongiago adierazten bait du hori. Lege aldetik, parias bat bezala ez ote den hartua. Beste- ren, testo hau lekuko: "...En relación con dicho matrimonio deberán observarse las siguientes normas dictadas por la misma Santa Sede: 'a quacumque pompa vel adparatu abstinence et coram sacerdote probato et secreti tenaci ac sine testibus vel, si opus fuerit, coram duobus testibus ad Curiam pertinentibus, illud peragatur, cuius acta in secreto Curiae tabulario adserventur'".

Apaiz ezkontuak alegia, arau horren arabera, isilka bezala eta lotsa gorritan bezala egin beharko luke bere ezkontza. Testo hori, 1972koa da. Agian, gaur egun ez da horrelakorik. Baina, bere garaian hori hartu zuenarentzat ez zen kolpe makala izan.

Eta beste maila batetan, lekuko ere, Jean-Barreau-ren azken libu-

ruaz prentsa katolikoak egin duen aipamen koxkorra. Eta hori, Barreau-k, bere burua eliztar bezala jotzen duelarik. Are. Uste duela-rik, baduela Elizan zerbait esateko-rik. Baina, esango ahal dugu? Zenbaiti Elizan horretzek min ematen bide dio: apaiz ezkontuak Elizan (eta gizartean) zerbait eta norbait izaten jarraitu nahi izateak.

Baina, gatozen Barreau-k bere aipatu liburu horretan dioen zenbait puntu jaulkitzera. Liburuari, "la Prière et la Drogue" deritza.

Erljioa "opium", lobelar, ote da? Hala uste du zenbaitk Marxez gero. Baina, Barreau-ren arauera, eta otoiitza eta droga gonbaratzen dituelarik, "egiazko otoiitzak konprometitu egiten du bat; drogak, arrazoi- suen hartzen delarik ere, axolake- be egiten du bat". "Otoiitz gizona, bata bestearekin buruz buru dabilten sendimentuk darabilte: larridurak batetik, eta mirestasu-

nak bestetik... Betiko asekaitez da, neurrigabe, bete ezin, eta den guztia eskatzen du; horregatik, ez da ezereen katibu".

Autoreak, honela, zenbait jende- k, arrazoirik gabe, otoiitzaren kontra duen uste faltsu asko garbitu nahi luke.

ERLIJIO IRAKASKINTZA
NOTARIK GABE

Asturias-eko erlijio irakasleen kemena. Bigarren irakaskintza mailako 200 irakasle ez die eman nahi izan notari erlijio ikasleei. Eta beren arrazoiak eman bide dituzte, eta Oviedo-ko artzapezpikua berekin dutela.

Noizpait ere, erlijio irakaskintza- ri asignatura soil kutsua kenduko ahal zaio!

AMUNSA

ALOINA AZPIAN JAINKOAREN BILA

Aspaldi hontan Oinatikoa bailera eta Gasteizko jendeen artean harreman ugariak sortu dira. ZERUKO ARGIAren irakurleek badakite, orain dela egun gutxi, Euskal Herriko Erlijioso euskaldunek bilera berezi bat Oinatin egin dugula. Norbaitek bilera hori Araba aldetik nola ikusten den galdetu dit, eta nere iriz- pidea bizpahiru orritan jartzeko. Poz-pozik egingo dut, eskatu diti- daten hori.

NAHIZ BERRI, NAHIZ ZAHAR
DANAK EUSKALDUNAK

Orain dela hamabost bat egun Oinatikoa enparantza nagusian auto- busaren zai nintzela, norbaitek in- izketan hasi nintzen. Gasteiz alde- ra ninjoala esan nionean, honelako zerbait erantzun zidan: Bueno, bai, Vitorian orain euskeraz zerbait egi- ten da; *Emendik asko joan dira-ta*. Egia da, ez dugu ukatuko. Baiñan bada beste zerbait. Oinati, Elgoi- bar, Eibar eta beste toki askotatik sakabanatu dira euskaldunak Eus- kalerri osoan, bañan hortik sortu ez diran kimu batzuk ere badira. Adibidez alkarriketa hori izan baino lehentxeago Logroñoko Apaiz- tegian irakasle den, Bargotan (Los Arcos eta Viana tarteko errixa batean) jaiotako apaiz bati hone- lako bertsioak entzun nizkion:

«Baratzian Udaberriz
krabeliñak tente,
Inguruko aize guzi
usai gozoz bete,
Ala gure biotzetan
baitugu bi lore,
Jaungoikoarengana grña,
ta Euskera baita ere».

NUNDIK NORA JO

Azken azkeneko bertsio hontan biltzen da ondo asko, guk Oina- tiko Beneditar lekaimeen etxean, Uztailaren 8tik 13ra egin genuen bileraren arrazoiak. Egia ahal da az- keneko urte hauetan Eliza eta er- lijiosoen kontra esan duten guztia, Euskal Herria beti eta zeharo za- paldu dutela ta...? Dena dela izan- dakoa, geroari begira, Euskal Herri- ko erlijiosoen euskaldun jendea- ri zer eman eta nola eman behar diogu- naren bila gabiltza. Erantzuna ema- teko herriaren deia edo galdera en- tzun behar dugu.

Hortan ari gara aspaldi hontan inkesta eta beste era askoren bi- dez, herriari eta gure buruei gal- dezka. Bi taldetan banatu ditugu lanak. Kultura lanak alderdi bate- tik, eta erlijioso elkarte- en bizitza- ri buruzko lanak bestetik. Gure erli- jioso eta euskaltasun jatorrasuna- ren bila gabiltza. Eta aste- ko horra bi galdera:

—Erljioso bagara, eta gure bi- zitzaren erderaz badaramagu, zer egi- ten dugu Euskal Herrian? Eta

—Euskaldunak bagara eta gure eginkizun guztia kultura eta sozial arazoetan jartzen badugu zertarako gaude komentuetan?

Hori delata euskera, euskaltasu- na eta barne bizitzari buruz azter- keta on bat egitea erabaki dugu, eta lanean hasiak gaude. Batzuen batzuek eszeptiko xamar agertu di- ra gure asmoen aurrean, bainan pozik gaude egindako lanarekin.

ASTEAREN GIROA

Zer pentsatuko ote zuten Oñati- tarrek, zahar eta gazteak, kalez kale, gaur eliza hontara, bihar be- ste hartarako bidean, beren aurre- tik hainbeste fraile, apaiz eta mo- ja ikustean? Apaizak umoretsu, fraileak alai, mojak bertsotan. Ho- rrela ikusi ditugu aste oso batez Oinatik inguruetan, ehundik gora gizon-emakume, Aolina mendiaren babesean. Bildutako guztiek au zu- ten gai nagusi beren alkarriketa eta lan aldiatarako: *Eliz Otoiitza gaurko Euskal Herria*. Nola egin? Zer girotan? Norekin?

EUSKALDUNENTZAT OTOITZ
GIRO ETA LEKUAK

Bildu giñan guztiontzat gai hori oso garrantzitsua zen. Eta bereha- la konturatu giñen otoiitza-ko dei berezi bat artu duten eginkizun berezi-berezi bat dutela gaurko pastozalzarako. Horregatik Klau- surako mojei eta Lekaidei dei be-

rezi bat egin zaie Euskal Herriak bizi duen une estu hontan hutsegia ez dezaten. Aspaldian Jesusen ikas- leak, gaur gure artean lagun askok, eskari hau dute ahoan eta nori egin ez dakite: *Erakutsi iguzu otoiitz egiten*. Beste aldetik otoiitza-ko zerbait dakitenak giro eta leku egok- baten bila dabilta. Oinatikoa ikas- taroaren ondorioz bezala eskaera aukeratu ziren:

«Monastegiak kristau herriak be- har duen goi arnasa hartzeko leku bereziak dirala uste dugu. Horre- gatik eskatzen diegu:

—Otoiitz bila edo Jainkoaren bi- la dabilen edozeinentzat biltoki go- zo eta bihotz zabalekoak izan di- tezela.

—Otoiitz giroari eta kontempla- zioari eutsi diezaiotela; eta beren otoiitz aldiek errikotasun eta gaur- kotasuna izan dezatela.

Gure asmo eta eskabide hauek gure lanaren alderdi bat osatzen zuten. Baiñan beste alderdi bat ere kontuan hartu behar da: Euskera. Lehen ba zeuden Euskal Herrian nahiko sinisidunak, beretatik ezer gabe galdu munduan zehar sinis- mena zabaltzen bidaltzeko. Gaur egunean giroa ez da holakoa, eta bai erlijioso bakoitzari, baita erli- jioso elkartei galdetuko zaie: Zu, edo zuek, kristau zeratenez, zer nolako Eliza sortu nahi duzue HE- MEN? Argi egon, zaudeten herrian Jainkoaren eliza eraikitzen eta zu- re gogokoa izan daitekene alde ba- tera uzten. Ez gaude ifioren kon- tra, jakiña; Euskal Eliz-barrutietako Artzaen bedekapena gure lane- tarako hartu dugun ezkerotzik gu- txiago. Baiñan prolema hortxe da- go eta arpegia eman behar zaio. Horregatik honelako eskari hauek ere egin genituen:

—Euskal Herriko Eliz Nagusi edo Katedraletan Eliz otoiitza tajaz egin dezaten eta herriarekin kontatu; Bertan izan ohi den otoiitzkera be- ra kontratestigantza bat gerta ez dedin, eta euskerari zor zaion le- kua eman diezaioten.

—Komentuetan beste horrenbe- ste egin dezaten, bainan batez ere.

—Euskal Herriko bailera bakoit- zean Liturgia euskeraz ospatuko duen moja eta praille komunitate bana sortzea, eta euskeraz egiten den lekuetan ugaltzea.

—Uri haundietan Liturgia euske- raz ospatuko duten zenbait moja eta erlijioso komunitate sortu. Eta herriak eta kristau taldeak halako komunitatekin bat egin dezaten.

Auek eta Euskal Herriko euskal kontemplatiboen elkarte bat sor- tzea orain oraingo gure eskari edo jomuga.

ARABA ALDEKOEN LANA

Aurreko asteetan Oinatin Euskal Herriko buruz egindako lanaren be- rri ematea eskatu didate, bainan Araba aldetik ikusita. Bidezko da beraz, bukatzeko, bertan egin dena esatea.

Gure lurralde hontan bizi diren euskaldunak, nahiz berri, nahiz za- harrak, eginkizun horren alde lan asko eta hasera aseratik egin dugu. Antolaketa eta idazkaritza lanak Arlabandik gorakoak gure gain artu genituen gehien gehiena, eta hitzal- diak hor nunbait erdiak. Au dana, AA. Apaolaza, Oñatibia, Baztarrika, Salaberri, Mendialdua eta nik era- man genuen Juan Karlos Gomez'en laguntzarekin.

Beste aldetik, izoztuta gelditu nintzen, Vitorian aspalditik bizi den moja batek, euskal mezarik Gastei- zen zegoenik ez zekiela entzun nionean. Sakabanatuak bizi gara benetan Gasteizko euskaldunok! Noizbaiten elkar ezagutuko ahal du- gu? Moja horretaz gainera, Arama- ioko apaizak eta Jesus Obreroko A. J. Irigaray ere parte hartu zu- ten lan hauetan.

Azkenean, egun hauetan Oinatikoa Lekaime Beneditarrek etxeko Na- gusi berria egin dute. Eta horra nun, aukera egiterakoan, guztien artean gazteena den arabatar bat Gereñutarra bera, etxeko Burutza- aukeratu. Nagusi berriari bere la- nean fruitu asko, eta hasera hon- tan euskera menderatzen saia de- dilla, eta guztiei bere etxeko giro eder hortan denok hartu genituen asmoak aurrera eramaten saia dai- tezela, opa diegu.

E. OZAETA

Donosti-Currerki-Kutxa

EUSKAL IRRATI SAIOAK

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta aber
Torelavega'ko Perira Joan etorriak

Baserriaren alde

ATE OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

eskeintza

hilean 1.050 pezetekin

Azkeneko moldeko logelak

AZKO MERKATUZ

AMUEBLADORA COMERCIAL HISPANIA

MORAZA, 14 DONOSTIA SAN MARZIAL, 12 IRUN

EUSTASIO ZUNZUNEGUI eta ABESLARIAK

Jai egun haundi bat inguratzen denean sartzen bagara eliza barrutira, hor arikuko zaigu bakar bakarrik gizon hile xuri eta pixkor bat organoa jotzen bere lanak bukatu ondoren, ordu asko eta ugari aritu den gizona urteetan zehar. Larogei urte ditu, ematen ez bihotz alai eta gaztea, iripar goxo baten jabe dugu gure lagun Eustasio jauna.

Herriko jaiak direlata Zeruko Argiaren lerro hauen bidea zerbait aitatzea nahi nuke. Abesbaita eta bere organista bizitzako urrats batzuek agertuaz. Berarekin galditu nintzen honetarako eta hizketaldi luze eta atzeginarri baten jabe egin ginen, lerro hauek osatzeko gai izan nendin ez zen beharresko galdera asko egitea.

Zestoako herri polit honetan jaio zen Eustasio 1895 garrenean. Badirudi jaiotzetik zekarkielako musikariko gogoia. Oraindik mutiko gaztetxo zelarik Zumaira joaten omen zen Luis Urteaga jaunarena organoa ikastera. Garai hartan abeslari asko ziren eta Euskal Herrian afizio haundia musika galetarako. Maixua ona bazen ere ikaslea ez zen nolanahikoa, 1913 garren Apirilean hasi zen Zestoan organista bezala.

ALDAKETAK

Urte haro hau garrantziskoa dugu liturgi alderdiari begiratzen badiegu eliza barrutiko abesbatzek aldaketa zakonak izan zituzten. Lehen abeslari eta musikariek osatzen zuten taldea baina Pio XII garrenak instrumento guztiak debekatu zituen eta organoa onartu.

Erabaki hauek gogoan izanik era berrira moldatu behar izan ziren meza eta abesteko erak, gauza hauek Luis Urteaga jaunak moldatu zituen. Zalantzarik ez dago indar haundia eta berezia hartu zuela Zestoan sortu berria zen Kantari taldeak. Nork daki zenbat Jardunaldi egin zituzten latinazko orazio luze haiek ikasten. Ez zituzten gainera soil abesten, lau eta bost abotsetara baizik, gizonetakoak bakarrik, ez bait zen oraindik emakumerik taldean sartu. Hori azken urte hauetan sortutakoa dugu. Berak dionez Zestoa beti izan da abeslari talde hona izan duen herri bat. Garaian garaiko era eta moldaketari ondo erantzun diona. Azestien izen buru denak aipatzen ez daukagu hazterik ez eta garai guztiak astertzen ere.

Guziak latinez idatzitakoak ziren eta zailak ikasten, baina gaur egun baino azkarragoak ziren kontu honetan. Jendoeak azti gehiago eta dedikazio hobetagoa zuen eliza kontuetarako. Oraindik ere bizi dire Eustasiorekin batera abeslari hasi ziranak, hauen fruitu bezala da egungo parroki abesbatza osatzen duten berrogeitik gorako taldea.

Garaia iritxi zen eta erabaki sakon hartzea beharturik zeuden, organo berri itxurako eta ahalik hoberena inguratzea alegia. Azpeitian zen inguruetako organo etxe hautatuenetako bat "Eleizgarai y Cia" haien zuzen ere. Fabrika honetako langile ziren Puignau eta Olaziregui jaunak hartu zuten beren gain organo berria egiteko lana. Gizon hauetaz hitz egitean esan genezake Zestoako lan hau bukatu ondoren "Organoreria Española S.A." delakoa sortu zutela. Puignau katalana izatez gizon azkarra bere lanetan, orain denbora asko ez dela zuzendu ditu Donostiako Maria Donean dagoen organoaren lanketa guztiak. Larogeta hiru urterekin Zestoako ikustera etorri zen, tamalgarria da benetan dagoen bezala organoa edukitzea, berak zionez miloi erdi bat beharko litzateke ondo ipintzen, lanak zuzentzeko prest ze-

goen baina dirurik ez daukagu gure elizan hori guziaz egiteko. Saia beharrean aurkitzen gaia zerbait egin nahi badugu gauz honetaz.

Diru zati bat aurkitzen saiatu besterik ez bada lanean has gaitzen.

LAGUN ZAHARRAK

Izul gaitzen gure gizonaren gazte demberatara berriro. Bi langile jator hauen lanak 1925 garrenean bukatuak gelditu ziren. Lehen aldiko saioa orduan egin zion Eustasiok organo berriari. Ongi gogoratzen ditu urte haiek baita bere adizkide izan zituen bi organistak ere, bata Aizarnakoa Tomas Lizaso jauna berrogeita hamar urte inguru egin zituen organista bezala Sta. Engrazi barreneko auzoan, eta bestea Gerardo Ereñtun jauna, izatez irakaslea eta bere bizi-

tzako berrogei urte inguru Arroako elizan lan berdinean jarduna. Inoiz Zestoara oinez etortzen omen zen eliza funtzioetan parte hartze- ra organista bezala. Tomas aspaldi hila dugu. Gerardo berriz "Victimae Pascali" Torresen abesti zoragarria ensaiatzeko ari zela uzte gabeen eriotza aurkitu zuen. Baina gure artean dugu oraindik lagun Eustasio, hamar, hoge, eta gaur egun baditu hirurogei urte organista bezala, Zestoako parroki- an, 1964 garrenean herriko udal- etxe parroki eta abesbatza omenaldi berezi bat antolatu eta eskaini zioten, urresko estaiak ospatzeko asmoz.

Pozgarri benetan denontzat Aita Santuak plaka baten eskaintza egin ziola sari bezala jakin genuen. Honela idatzia dago: "PRO ECLESIAE ET PONTIFICE". Honela eskertzen du elizako buru egiten duenak, gure Eustasioren lan etengabekoa. Gutxi izango dira noski sari hau lortu dutenak, guretzat pozgarria da herri bat aukeratua izatea.

Norberak musika jakitea gauza ederra da noski, besteari erakustea zaila baina ederragoa eta txalogarriagoa, Eustasiok urte askotan jardun zaigu herriari irakasten. 30 urte izango dira eskola umeei hasi zela.

GAURREGUN

Elizak gaur egunera jartzeko eboluzionatu beharra zuen eta herria parte hartzen hasi zen garaitik denon irakasle izan zaigu. Baina gaur zer egiten du gure Organistak?... gaizki ez banabik hirurogei bat urte hasitako lana, ez du bukatu. Nork horrenbeste urte denon serbitzurako?... Bere ametsik haundiena parrokiako abesla-

riak dira, eta honetaz mintzatuko gara. Une hauetan berrogeitik aurrera dira abeslariak, neska eta gizonetakoak; Liturgiari latinerak kendu zuten taldeak indar gaitze izan zuen eta hiru urte inguru egin zen isilik, baina ahaleginak eginaz azken aldi honetan oso bide jatorrean ari zaigu. Euskal Herriaren musika saletasuna gorde nahi izan dugu, gure txoko polit- ean saia gaitzen aurrera ere.

Aurtengo egitarauan, Koruan irterarik garrantzitsuena Donostiakoa izan da, Maria Donearen elizan, hilaren lehen igandetan zenbait ospakizun antolatzen dira, herrietako abesbatzentzat. Zestoar- rak ekainaren lehen igandean izan ziren. Peñagarikanoren herri meza bilakatu zen, lehen aldiz abestu zen baita ere Joxe Mari Olaizolaren "Agur Maria" lau abot- zetara, eta parroki hartako On Elgarrestari zuzendua, baita ere oso ezaguna dugun "Victimae Pascali" beste euskal abestien artean. Gotzai jaunak bere hitzalditxoan goratu zuen Zestoako herria eta bere kantariak. Ez zuela uzte, zioen, honelako gauzari hain ongi erantzun ziotenik. Ez ziren falta bere hitzetan Eustasiorentzat lau- dorio merezgarriak, meza bukatu zenean gotzai jauna personaliki joan zitzaion korura zoriontzera, baita bikario jauna ere. Herrieta- ko abeslariak ez daitezke galdutako antolatzen dituzte honako egunak. Zorionik beroenak antolatzaileri egin duten lanagaitik.

Bukaera gertatzeko esan nahi nuke gure Eustasio asteko egun guzietan ari zaigula abeslariet- irakasten eta gauzak berriak zortzen, Zestoako abesbatzak mezarik zail- enetakoak abestu ditu, musika ederrez jantzitako abestiak. Hauek izango lirake beste askoren tartean aiatatu litezkenak:

—PEROSIN BI PONTIFIKALAK

—P. YONEN MELODIKA

—GOIKOETXEAREN: ESLA-
VA, REFIZE
eta abar, luze bat. Oraindik abes- ten dira noiz beinka.

Urtean zehar diren jai haundi guzietan abesten du Koruak, baita Loloako basilikan ere. Bitartean, gauzak ahaztu ez dituzten ensaiatzen jarduten dira. Azken aldi honetan euskerazko abesti eta meza- ri ekin aldi bat egiteko asmoetan dabilta. Bide jatorra hau, gure hizkuntzan dena mintzatzea eliza- ko eginkizunetan.

Herri jai hauetan ere parte has- tzeotan dira hilaren 7an Goikoe- tzearen "SALBEA" abestuko dute eta amarbirjina egunez PEROSIN bigarren PONTIFIKALIS.

Nere lumak ez zuen gai hauek merezi duten bezain ongi idatziko, baina azken lerro hauetan zori- ondu nahi nuke abesbatza eta bereziki Eustasio, gure artean urte askotan jarrai dezala eta bere la- nean ez dezala etzi, opa diogu.

BIBOTEX

FAGOR

edaria

epela dagola?

FAGOR 'ek

oztuko

du bereala

HERRIKO JAIK ETA BESTE

Aurten ere iraila iritxi zaigu, eta oporraldietan atzerri eta alboko he- rrietan ibili ondoren, zestoar guztiok nolabait herriko jaietara begira gagoz- kie.

Lehen, inor herri- tiki iristen ez zenean, urte guztian lanean jardun ondoren, herri- tiki guztiak, herri jaiak ospatzeko asmoz, prestamen ofiziale- tan hasten ziren.

Harotzak mailu hot- sen eraginez «barrerak» gertatzen hasten zirelarik jendea, psikosis batez gaiturik bezala, bere herri jaietara abiatzen zen, aurrez, egitarau zehatz bat prestatu ondoren.

Gero, jaiak iristen, jendea txukun eta garbi azaltzen zen kalera, eta meza nagusia handik- iro ospatu ondoren, «baxoerdi» batzuk hartu eta baz- kaltzera joaten zen, etxeko andreen ordu luzeetako lana dastatzera, ale- gia. Ondoren «korrida», jaien gailurrera iritxi- az.

Urteko beste zenbait ospakizun bezala iristen dira herriko jaiak, eta nolabait igaro ondoren, herri guztia bere zereginetara itzuliko da.

Ene ustez, herri- tiki iristen ez zuten garaietan, bere herri jaietan identifikazio bat aurkitzen zuten, baina gaur- regun, ez dut uste, horrelakorik gertatzen denik.

Jendeak ez du zere- gin berezirik edo ez zaio zereginik ematen. Jaiak herriak egin behar ditu, baina herriari, «bere» jaiak egiteko era eman behar zaio, ahal den neurrian bederen.

Nere ustez, herri jaiak, mozkor jai eta alienazio bide bilakatu zaiz- kigu. Jaiak ezarrita daude; orain dela urte batzuk eginiko egitaratu alda- ezin baten pean gaudela dirudi.

Behar bada, herri egoera tamalgarriaren adierazgarri izan- den dira, bai- nan Euskal Herriko egoeraren zenbait eraberritze eta bezpizkunde urra- tsen aurkezle ere, izan behar luketela, uste dut.

Herri jaiak ofizialtasun bat badukete baina herrikoitasuna galduta du- tela, iruditzen zait.

Herri jaiak, izenak dioten bezala, herriaren jai izan behar lukete baita bere berezitasunen adierazgarri ere, herri folkloeraren adierazgarri ba- tipat.

Non dira euskal kantas? Non dira euskal kirolak? Non dira euskal li- teratur sariak? Non gure euskal jaiak...? Historiaren orrietan, noski.

Aintzina, Zesoa herri ospetsua zen, personalitatea zuen, baina egun, gure erruz, deserri bilakatu zaigu.

Egungo egoeran, ez dirudi, herri- folklo- re jator bat muntatzerik dagoe- rik. Geroago, agian, konponduko gara, «HERRIRA» ialgiko gara eta gure «lehen- oraina» ahantzi- az gure urratsen berritzeaz oroitu- ko gara.

Sasi politikapean erori gara, eta benetako politika bat indartu beha- rean, sasipolitika hori indartzea nahiago dugula dirudi.

Beste herrietako lege- z badiugu, izenez bederen, Euskal Herriko egoe- raren erro- tik sorturiko zenbait fruitu hots, ikastola e. a. Baina herri identifikazio jatorri- rik aurkitzen ez dutelarik, hor daude histori seiluaren zai bezala. Halere, euskal inkonszi- entearen eraginez edo, jarraitzen dute.

Herri egoeraz gainera, langile egoera aztertzen badugu, arrazo- in eta esan berdinak aurkituko ditugu «euskal gizarte hautsiaren» adierazgarri tin- ko bezala.

«Eta horrela doa mundua danetari- ko gizonekin... bere akats eta birtu- tekin».

ERTXIN-HARRI

BIZKAIKO IKASTOLENTZAT

Basilikako 7 eta 8gn. maileutzat, BIZKAIKO EUSKAL IDAZLEAK fitxa batzuk egin ditugu, bost ebaluazio eta amabosterokoetan banaturik. Fitxa hauk egiteko, material hau bearko da:

BIZKAIKO EUSKAL IDAZLEAK, Mikel Zaraterena.

EUSKAL ADITZA, Joseba Intxaustirena.

Inork gehiago jakin nahi badu, deitu 56 11 47 telefonora.

ETXEKO- ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba' dezu
ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erabilili beti
Eskuz ba' zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboia bakar-
Etxe-ko-andrearentzat neskamerik egokiena.

JABON LAGARTO!

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN- EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Car- tagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coru- ña, Orense eta Vigora joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkiñak: 552650-552654

Apartado 1381

ZESTOAREN SORRERA

Zestiaren sorrerari buruz zerbait idaztekoan, eskuratu dut Erentxun jaunak gure herriaz burutu zuen lan aipagarria, 1970. urtean Donostiako Aurrezkiak saritua, hain zuzen.

Liburuaren hasera-hasera, Ravenna-ko ezezagunak idatzitako «CISTONIA A DEVA FLUVIO VERSUS...» dakar. Pio Barojaren «El Pais Vasco»-tik jasoa du esaldia, noski. Erromatarren garaian, ba ote zen alegia, gaurko Zestoa inguruan, CISTONIA zeritzan herri zaharrik?

Ez dut uste Ravenna-ko ezezagunak hori idatzi zuelata, Zestoa-aren sorrera aintzinate haietan izan zenik. «A DEVA FLUVIO VERSUS...» esaldiak dioenez, Deba ibaiaren inguruko lekuren bat zatekeen gehienez ere. (Zestoa, Urola ibai ertzean bait dago).

Bestetik, «CISTONIA» leku hori bazenik ere, ez nuke aitortuko. Erromatarren garaiko Barduliaz (gaurko Zestoa orduko Bardulia lurretan dago) garai hartan idatzi zutenak, hauek dira: Estrabon (Kristo aurreko lehen mendean), Plinio Zaharra eta Pomponio Mela (K. urren-ko lehen mendean), eta Ptolomeo (K. urren-ko bigarren mendean). Hauetako inork ere ez du aipatzen, ez «CISTONIA» eta ez antzekorik. Eta hauen lanak dira Gipuzkoako Historia Haroko haseraz ditugun iturririk garrantzitsuenak.

Jakina denez, Ravenna-ko jeografikaria, VII. mendean erdialdeko greko ezezagun bat dugu. Oso berandukoa beraz, lehengo lau kondairalarietara alderatzen baldin badugu. Ravenna-ko hau gainera, III. mendeko jeografia lan batez baliatu zen; Agrippa-aren (Kantauriarren aurkako gerratean erromatarren itsasontzien buru izan zen Agrippa hau, K. a. lehen mendean) «Orbis Pictus» mapa sonatuak zekartzien beranduko lan batez hain zuzen.

Beraz, Ravenna-koak idatzitako «CISTONIA» delakoak, ez du oinarri sendorik, bazela ere baieztatzeko.

Eta kantauriarrak aipatu ditugunez gero, zerbait argitu beharrean gara. Gaurko kondairalarien ustez, Erroma eta kantauriarren arteko gerrarik, ez zela Ernio mendian izan, alegia; gaurko Santander aldean baizik, Txirritaren bertso batzuk, eta gure artean nahiko zabaldua dagoen ipui batek, besterik baldin badiote ere.

—oOo—

Baina, gatozen garira, eta jarrai gakizkion Zestoaren sorrerari.

Zestoa, aizarnarrek egindako herria da, noski; Aizarna bera nork egin den, ez dakigu.

«Aizarna» hitza beraren esan nahia, nahiko ilun zaigu. Badu Errioxako leku-izen edo toponimo batzuen antzik. Oiakastrako «Ayarna», Zorrakin nahiz Ezkarako «Ayabarrena»-kin, adibidez.

«Arna» atzizkiak, ugaritasuna adi arazten du Errioxako toponimian, nahiz batzuetan hitz baten laburpena izan; «barrena» hitzarena esate baterako. (Ikus Koldo Mitxelena-aren «Apellidos Vascos», 132 orr.).

Merino Urrutia jaunak berriz, hona zer dioten bere «El Vascuence en la Rioja y Burgos»-ko 51. orr.: «Manuel Laborde jaunak, ola zahar-arak aztertu ditu bereziki, eta «Ayarbarrena»-ren lehen zatiaz, «Aya»-z alegia, ari dela, sanskritozko «Aya»-ekin lotzen du. «Aya» horrek, indojermanikoz «burni» esan nahi du. Uste hau, haintzakotzat hartzekoa da. Inguru haietan burni meatzak (minak) eta olak egon bait ziren».

Gure «Aizarna»-k ere, badu erromatarren garaiko meatzekin halako kidesasun bat, nire ustez. Erromatar-arak, oso gutxi ibili ziren gaurko Gipuzkoa eta Bizkaiko lurretan. Oiason herrira (Oiarzun ingurura), bide bat egin zuten (Tarragonatik zetorrena hain zuzen), eta besteren bat behar bada. Gainon-

tzear, itsasertzean mearen bila jardun zirela dirudi.

«Aia»-ko Harrietako Arditurri meatzetik, beruna eramaten zuten. Eta itsasertzari sortalderik sartal-dera jarraitzen baldin badiogu, hor ditugu Aia, Aizarna, Aizarnazabal eta Meaga errezkadan. Meaga hitzak ere (guk laburpen, lokalismo eta guzi «Mia» edo «Miaa» esaten dugun hori), meatzekin izango du bebar bada zer ikusia. Koldo Mitxelena «mea» = mineral, vena de mineral, dio eta Meabe, Meaza, Meoki eta abar, familia horretakoak dira. (Ikus Apellidos Vascos 127 orr.).

Bestetik, Ernio inguruan meatzak izan dira, eta ia oraintxe arte eraman ohi zen burnia kablez Andatzarreta barrena Zarauzko Mollarri-raino.

Baina, meatzak, Aia, Aizarna, e.a. erromatarren garaia lotzea, burutapen soil bat besterik ez da; besterik gabe hutsa edo ezer gutxi balio duena, zientzia mailan.

Izan ere, «Aizarna» ez eta «Xarna» agertzen da gutxienez 1383 eta 1384.go bi agiritan, eta «Txabarri», «Xabier» (Etxeberri), «Txaide» (Etxaide), eta antzeko izenen erro berdinetik («etxe-tik alegia) «Xarna» ote datorren, pentsa daiteke. (Ikus Apellidos Vascos 87. orr.). Baina, 1385.eko beste agiri batean, «Yzarna» dator idatzirik.

Dena den, hizkuntzalari, kondairalari eta abarrek argi bitzate gure herriko aintzinateko ilunpeak. Hоек dute hitza.

—oOo—

Denboraren zehar hain urrutira joan gabe, ezagunagoa zaigu Zestoa herri, «villa» egin zenetik gaurdainoko historia.

Aizarnarrek egin zuten, herri bat eraikitzeako eskabidea, eta Gaztelako Juan II. erregeak eman zien «herri agiria». Segovian izenpetu zuen erregeak agiri hau 1383. urtean.

Nola sortu ziren ordea «villa»-k Gipuzkoan? Zein girotan? Zertako? Haseratik, garai hartan erreinu bat zer zen argitu beharra dago horretarako. Erreinu, «lurralde» batzuen federakintza edo konfederakintza bat zen. «Lurralde» bakoitza, nortasun bat zuen jende elkartearen.

Erreinuaren eraketa hau, garbi ikusten da Zestoako herri agirian bertan. Honela dio pasarte batean: «Don Johan, por la gracia de Dios rey de Castilla, de Toledo, de León, de Galicia, de Sevilla, de Cordova, de Murcia, de Jahen, de Algarbe, de Algesira, e Señor de Lara e de Vizcaya e de Molina...».

«Lurralde» horietako batean erai-ki zen beraz Zestoa.

Gipuzkoako «villa»-tan zaharrena, Donostia da; 1180. urtean Nafarroako VI. Antso Jakintsu erregeak egin. (Gipuzkoa guzua Nafarroako erreinuko izan bait zen 1.200. urterarte). 1.200. urtean sartu zen Gipuzkoa Gaztelako erreinuan, «lurralde» bat legez. Geroztik, 1.203. etik hasita, «villa» mordoxka egin zen Gaztelako erregearen iniziatibaz: Itsasertzean batzuk (Mutriku, Getaria, Hondarrabia, e.a.), Gaztelako erreinuak itsasontzi ugariago izan zezan eta itsasaldeko hobeto menpera zezan, eta Nafarroako muga aldean besteak (Tolosa, Ordizia, Segura, e.a.) alderdi haiek indar zitezien. Gaztelako merkataritzari itsasora bide bat irekitzearen egin ziren Bergara, Arrasate, e.a.

Gero ere, «villa» gintzak jarraitu zuten; baina, berteko jendearen nahia-ri esker batik bat. Aizarnarrek adibidez, hauek egin zuten herri bat eraikitzeako eskabidea.

Dena dela, bide berri bat ireki zen Getariatik Arrasatera, Azkoitia (1324), Azpeitia (1311) eta Zestoa (1383) hartzen zituela.

XIII eta XIV. mendean, 26 «villa» sortu ziren Gipuzkoan guzira. Gipuzkoa ordea, ez zuten 26 «villa» hauek bakarrik osatzen. Baziren beste hiru «Alkatego Nagusi» ere; Sayaz, Aristondo eta Areria, hain zuzen. (Zestoako udaletxean idatzirik daude Sayaz, Aristondo eta Areria, Batzar Nagusiak egin ziren gelako eserlekuetan).

Alkatego Nagusi hauetako jendea, beste lege batzuen arabera gobernatu ohi zen. «Villa»-takoek ez bezalako antolaketa bait zuten.

—oOo—

Zer zen bada, «villa» bat?

«Villa» bat, atedun harresiz inguratutako zegoen herria zen. Landa batzuk zituen harresietatik kanpo, eta ateak zituen bertarako komunikabide nagusi.

Harresi barruko jendea, lehen mendietan sakabanaturik bizitako jendea zen; elkarturik eta baturik bizitzea nahi zuen jendea, izan ere. Eta elkarturik bizitzeko, hiri baten bizitzeko, tratu bat egin ohi zuten gehienetan errege ala jaunarekin.

Herri agiriak, horixe dira; tratu bat; bi interesek elkarrekin egiten duen tratu bat, askotan, herri agiriari, erregeren halako eskuzabaltasun edo mesede egin nahi kutsua, baldin badario ere.

Herri agiriak, batzuetan, lehen zeuden baldintza edo kondizioak baieztu besterik ez du egiten. Beste batzuetan, merkataritza, industria eta abar leku batzuetan indartzearen emana da. Horrelakoetan, zerga arinagoak izan ohi dira.

Bestetik, harresiz inguratutako hiri hauek (giza elkarte hauek, hobeto esan) lurralde eragiten eta zuzentzen zituzbatean dute aginpi-dea. Elkarte horiek, hauek bakarrik, eragiten eta zuzentzen zituzten justizia arazoak beren lurralde horretan. Hauek biltzen zituzten gudariak, beharrezko zela erizten ziotenean. Hauek zergak, hauek konpontzen hiriari zegozkion arazoak.

Erregeren ordezkariak, ez zuen aginpiderik hiri barruan. Hirira sartzerik ere ez zuen. Hiriak, berak gobernatzen zuen bere burua. Hiritarrek hautatuko zuten beren alkatea (alkate hitz, hau, arabetik hartua da: «al-kadi» = jueza). Alkateak eragingo zuen justizia, eta bere aginpidetzak, heriozigorra ezartzerainokoak ziren. Ez erregeak, ez bere ordezkariak du eskuri hiri barru arazoetan.

Jendea hirietara biltzeaz batera, gizamaila berriek ere, indar hartu zuten; langileek (garai hartako artesanoek), merkatariek, eta apaizek.

Hirien gorakadak, ondorio txarrak izan zituen jaun eta jauntxoentzat; morroi asko joan bait zitzaizkien menpetik.

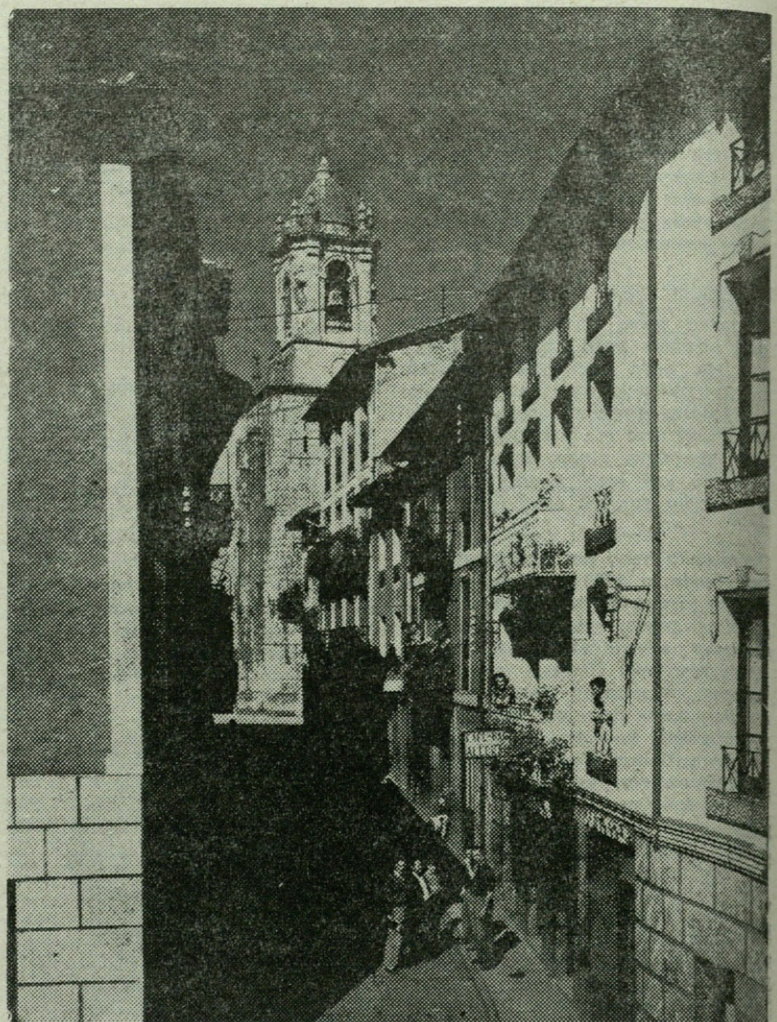
Erregeek gehienetan, begi onez ikusten zuten jendearen hirira-biltze mugimendua. Feudalismoa handikien (Oñaz eta Ganboatarrak Gipuzkoan) indarrak ahultzen bait zituen, eta bereak sendotzen.

—oOo—

Zestoak ere, bazituen bere harresi eta ateak, egun aztarren gutxi gelditu arren. Zail zaigu, gaur, nondik nora zeuden horma haiek jakitea, ateen arazoa errazagoa baldin bazaigu ere.

Nire ustez, lehendik etxerik ez zegoen lekura, ez ziren aizarnarrek etorri hiria eraikitza. Gutxienez aliza bat eta etxe bat aurretik bazirela, esango nuke. Eliza, gaurko parrokia-aren eskubi aldean dagoen kapila da.

Arkitekturak, zaharragoa dela adi arazten du (gotiko erakoa bait da),

eta enparantza aldera dituen bi kontrafuertek (horma eskinetan hain zuzen), eliza laukia zela, eta parrokia barrualdeko beste eskinetan ere bi kontrafuerte izango zituela

Harresiak egin aurrez zegoen beste etxea, horma bat ezik, eratsia izan zen geroztik. Etxe hori, gaurko zinema dagoen tokian zegoen zutik. Etxe laukia zen, seguru asko, eta utzi zioten hormaz baliaturik, Eliz-kaleko 7 zenbakia daraman etxea egin zuten. (Bertako etxeko jaunak duen begi zorrotzari zor dizkiot hemengo zenbait aitortpen).

Botatuko etxe zahar lauki horren eskinara zetorren harresia, Lizarraitz aldeko Portaletik. Harresiz barrutik, gezi-leiho bat du horma zahar horrek; turuta antzera zabalduko zirrikitu bat. Jakina denez, gezi-leiho batek, etxe barrura du alderik zabalena, eta gure honek, zinema aldera du.

Gezi-leiho hauek, defentsarako izan ohi ziren, eta zirrikitu hau harresiz barrutik dagoenez, etxea, hiri baina zaharragoa zela, esan dezakegu.

Honetaz gainera, inguruan izango ziren beste zenbait etxe: Lili jau-regia, zuzunegitarak bizi diren etxea eta Arteaga (Artia) baserria behar bada, e.a.

Lau ate edo portaleko hiria zen Zestoa. Bakarra dugu zutik gaur, Kerejeta ostatu izandako etxe ondoan. (Kerejeta ostatu hau, Zestoako harresia aprobetxatuz egindako etxea da; harresi gainean horma eginaz, gaur bertan garbi asko ikus daitekeenez).

Ate honetatik, San Jose kaleko etxeen atzeko aldetik zihoan harresia Lizarraitz ondoko ateraino. Iriondoren harategi aurreko enparantza txikiaren Lizarraitz aldeko muturrean zegoen, hain zuzen. Gaur bereon bizi da, arku hori ezagutu zuen zestoarrak; Zulaika jauna alkate zela bota bait zen, pasara zabaltzearen, gerra aurretik.

Handik, mataderia zaharra-aren atzetik, lehen aipatutako etxe zahar laukiaren (zineman zegoena alegia) eskinara zihoan harresia. («Gure Txokoa» bazkunaren taberna atzeko aldean, bada oraindik, harresi puskata bat. Sasiz betea egon ohi da). Etxe zahar hartatik, Lili-ko kapila ertze-ara jarraituko zen, nire ustez, harresia, eliza iarorain-txe arte erdi aldetik zeharkatzen

zuen koskatxoaren parean. Kapila-aren horma batez (gaur zimitariope aldera dagoena) harresiaren segida izango zen, eta hormaren ertzean dagoen kontrafuertetik, hirugarren ateraino zabalduko zen harriko itxitura. Kontrafuerte honi, lurretik hiru bat metrotaraino nabarmen-ten zaizkio oraindik ere, nire ustez, harresi-aztarrena izan daitekeen zerbait.

Hirugarren atea, gaurko enparantza zegoen. Baina ez gaurko Zuzunegitarren etxe ertzean dagoen arkoan, nire ustez. Plazan barru-ago, hamarren bat metro barruago, lehentxeago esandako kontrafuerte parean.

Ote horretatik, gaur bertan «Portalia» deitzen diogun lekuraino jarraituko zen itxitura, eta harresi hori aprobetxatuz egingo zen erdi-kalera jotzen duen etxe errezkada (hainbat taberna duen etxe saila hain zuzen).

«Portalia» honetan zen laugarren atea.

Hona hemen, Errazti eskribauak XVIII mende erdi aldera, bere idaz-tian aipatzen dituen lau ateen leku-ua, nire iritziz. Interesgarria litza-teke lau ate hauen giltzak non di-ren ala zeharo galdu diren, jakitea. Erraztiren idaztiak, Zestoak, BI kale zituela dio. Hamabost etxeko «arrabala» ere bai; harresiz kanpo.

Zein ote dira ordea hiribarruko BI kale horiek?

Hauetxek nire ustetan: Erdi-kalea eta Eliz-kaleak osatutakoa bat, eta San Jose kalea bestea.

Eta jardun aldi luze xamar honek gehiegi aspertu ez ote zaituen bildurrez, herriko festak ondo igaro ditzazuela opa dizue.

BEGI-k.

